PAUL GOMA: SCRISOARE DESCHISĂ

pag. 14–15

Nr. 19 (274)

22

10–16 mai 1995

Al doilea Congres PAC

pag. 6–7

Alba-Iulia, 4–5 mai 1995

Regele Mihai invitat la ceremoniile

prilejuite de aniversarea celor 50 de ani de la încheierea războiului

pag. 12

CORNEL IVANCIUC

Vasile Ionel este motorul Instituției Prezidențiale

pag. 9

pag. 10–11

ALEXANDRU ZUB

România și Republica Moldova în context geopolitic

ANDREI CORNEA

Complicitate

Nu de mult, SNCFR a anunțat că trenurile internaționale în drum spre Budapesta și Viena nu vor mai opri la Arad. Motivul? Spre a se evita îndelungata staționare la Curtici, vameșii și grănicerii se vor urca în tren de la Deva și vor controla pasagerii în mers. Cu alte cuvinte: integrarea căilor ferate românești în ansamblul celor europene pretinde scurtarea și ușurarea controalelor de frontieră, eliminarea neplăcerilor și pierderii de timp, la care adesea sînt supuși călătorii, rămase toate la noi, în mare măsură, aidoma ca în vechiul regim. Renunță atunci statul la controale, își limitează el această prerogativă a suveranității care este dreptul de a-i scotoci pînă la piele pe cei ce trec frontiera? Defel. Trenul, adevărat, va staționa mai puțin la graniță, dar controalele vor fi la fel de minuțioase ca înainte și bagajele vor fi cercetate la fel de obstinat. Așadar, în loc să se angajeze plenar și cu bună-credință în procesul de permeabilizare a **frontierelor**, guvernul român pare că încearcă să păcălească lumea: **nu reduce controlul, ci suprimă stațiile**.

Să ne mai mirăm, în aceste condiții, de felul în care s-a reacționat în chestiunea tratatului cu Ungaria și a faimoasei, deja, *Recomandări 1201* a Consiliului Europei?

Nimeni nu a spus poporului român, atunci cînd se negocia înfrigurat intrarea noastră în Consiliul Europei, că *Recomandarea* în cauză ar avea, eventual, și unele prevederi neacceptabile. Nici un politician ori diplomat român nu a formulat în Consiliul Europei obiecții în acea perioadă. Speriați că s-ar putea să rămînem pe dinafară, am consimțit la orice, am semnat orice, gîndindu-ne că-i vom păcăli și de data aceasta pe „frații de occidentali". Iar acum încercăm să-i păcălim din nou, nesocotind semnătura pusă și suprimînd sensurile fundamentale ale documentului semnat.

Apoi, nimeni nu a spus limpede poporului român că faimoasa integrare în „structurile euro-atlantice", sintagmă devenită mizeul unei noi limbi de lemn, presupune **de fapt, treptat și pe termen cît mai lung, limitarea suveranității naționale** în numeroase domenii: apărare, economie, decizie politică, drepturi ale omului, minorități. Am vrea, desigur, ca alții să ne apere de imperialismul rusesc, dar că acest lucru are un anumit preț nu vrem să știm. Am dori să trăim ca germanii, belgienii sau măcar ca portughezii, dar ignorăm lungile și aprigele dezbateri pe care chestiunea limitării suveranității naționale le-a prilejuit și le prilejuiește în aceste țări și în toate țările Uniunii Europene. Ignorăm, de fapt, aproape cu totul că o asemenea chestiune trebuie și se cuvine dezbătută. Iar guvernanții noștri, care ar dori să-și poată face de cap, să legifereze cum le place și să „suprime orice stație" în defavoarea contribuabilului, atunci cînd sînt amenințați cu „monitorizarea" internațională la care au consimțit formal, cînd văd că limitarea suveranității naționale înseamnă pentru ei limitarea arbitrarului și a irresponsabilității, se enervează, capătă o umoare belicoasă și dau a înțelege că riscăm să devenim o „eurocolonie". În general, duplicitatea și reasa-credință cu care ne reglăm afacerile internaționale este întristătoare, dar și, desigur, contraproductivă, căci nu poți păcăli oricît, fără ca pînă la urmă să devii tu însuți păgubaș.

Dar poate că lucrul cel mai grav este că la această politică pe termen lung dezastruoasă a început să contribuie și o mare parte a Opoziției (cu excepția – notabilă, dar insuficientă – a PD, PL '93 și a cîtorva grupuri de intelectuali independenți). Practic, această complicitate înseamnă că nu doar prezentul e condamnat, dar și viitorul previzibil. Și în numele a ce? Al națiunii române, al intereselor esențiale ale poporului? Mulți politicieni și gazetari vor să ne convingă că există „adevăruri românești" pe care occidentalii nu le înțeleg și pe care noi sîntem datori a le apăra cu orice preț. Dar eu nu cred că există „adevăruri românești"; există doar adevăr și fals. Or, a fi duplicitar înseamnă a locui în fals. Iar, vorba lui Maiorescu, națiunile care se războiesc cu adevărul nu pot ieși decît înfrînte.

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL ● ANUL VI ● 16 pagini ● 400 lei

CURIER 22

SCRISORI OPINII DREPT LA REPLICĂ

Redacţia nu intervine în stilul scrisorilor. Uneori reduce din text, din motive de spaţiu, dar păstrînd totdeauna opiniile cititorilor.

CHESTIONAR '95

1. Rubrici preferate
a) Editorial
b) Comentariu politic
c) Interviul săptămînii
d) Anchetă socială
e) Dosar „22" (teme de istorie)
f) Comentariu economic
g) Accente
h) Săptămîna politică pe scurt
i) Sondaje de opinie comentate
j) Eseu
k) Pagina externă („Lumea")
l) Cronica literară
m) Cronica de film
n) Cronica de teatru
o) Cronica plastică
p) Lansare de carte
r) Istoria religiilor
s) Curier
t) Viaţa cotidiană în Occident
u) Revista presei
v) Cronica parlamentară

2. Autorii (în ordinea preferinţelor)

3. Ce nu vă place în „22"? (rubrici, autori, articole, teme, aspect grafic)

4. Sugestii pentru personalităţile invitate la interviul săptămînii

5. Rubrici şi teme noi

Mulţumim cititorilor (în număr mult mai mare decît în alţi ani) care ne-au răspuns pînă acum. Aşteptăm în continuare scrisorile dumneavoastră.

„22"

Stimată redacţie,

Cu privire la conţinutul revistei, socotesc că este bine alcătuit, rubricile menţionate în chestionar sînt toate utile şi instructive. Deoarece scopul revistei este în primul rînd de educaţie civică şi politică, aş dori ca în problemele divergente din Convenţia Democratică să se prezinte în coloanele revistei nu interviuri luate personalităţilor din partide, ci discuţii de tipul meselor rotunde sau precum cele de la Radio Europa Liberă – „Faţă în faţă".

De asemenea, în prezentarea preocupărilor pentru reforma democratică şi privatizare ar fi bine venit să publicaţi felul în care celelalte state foste comuniste au rezolvat aceste probleme, ca şi restituirea proprietăţilor naţionalizate.

Aş dori ca într-un editorial să fie prezentate mai concret cauzele reale ale divergenţelor dintre PAC şi CDR şi PAC–Alianţa Civică. Din materialele prezentate în coloanele revistei „22" nu am desprins decît părerea că orgoliile personalităţilor sînt la baza acestor disensiuni.

Cînd se ivesc probleme de interes general şi de dreptate socială, ca Legea restituirii caselor naţionalizate, Legea constituirii Consiliilor de Administraţie ale Societăţilor Române de Radio şi Televiziune, este bine să se scrie mai extins asupra acestor probleme, în aşa fel ca aceste articole să ne folosească drept documentare pentru cei ce ne implicăm în educaţia populaţiei în mijlocul căreia trăim.

Cu privire la punctul 4 din chestionar, aş dori prezenţa mai frecventă a d-lor Liiceanu, Manolescu, Pleşu şi dr. Bălăceanu-Stolnici în paginile revistei dumneavoastră.

Cu strigarea creştinească „Hristos a Înviat!" şi cu cele mai sincere urări de sănătate şi succese în activitatea dumneavoastră,

Vă salută cu respect şi consideraţie,

Gheorghe Savu

Stimată doamnă Gabriela Adameşteanu,

La lunga scrisoare a d-lui Ion Mihai Ionescu din Mediaş (apărută în nr. 16 al revistei dvs.) doresc să aduc o precizare la afirmaţia domniei sale cum că dl. Sergiu Cunescu este „naşul" Convenţiei Democratice.

Adevărul este că, în momentul vînturării denumirii de „Convenţie" (iulie–august 1991), Opoziţia era, de aproape un an, unită în Forumul Democrat Antitotalitar. Acesta a fost înfiinţat la Cluj de Doina Cornea, Adrian Marino ş.a. şi începuse să se răspîndească în toată ţara şi să fie cunoscut ca o organizaţie ce unea Opoziţia. În această situaţie, singurul merit al d-lui Cunescu a fost că a reuşit să convingă factorii de decizie ai Opoziţiei să adopte noua denumire. Mulţi n-au înţeles sensul acestei schimbări, taxînd-o chiar ca o diversiune. Dar, pentru că atunci lumea nu era atît de atentă la aceste „amănunte", s-a acceptat, pentru că „vom învinge doar împreună".

Dl. Cunescu, în căutare de merite, a mai reuşit o „năşie", aceea a semnului electoral „Cheia". Dar cel mai mare „merit" al d-lui Cunescu rămîne acela de a fi declanşat, din pur orgoliu (dacă nu din alte motive angajante), dezagregarea Convenţiei tocmai atunci cînd unitatea Opoziţiei era mai necesară ca oricînd.

Constantin Cărăşanu, Timişoara, 24.04.1995

Consultaţii GDS

Grupul pentru Dialog Social, împreună cu Fundaţia POUL LAURITZEN din Danemarca, asigură consultaţii pe probleme juridice şi sociale în fiecare miercuri, între orele 16–18, la sediul GDS, din Calea Victoriei 120.

Stimată doamnă redactor-şef,

Vă scriu cu deznădejde şi amărăciune, la cîteva zile după semnarea, la Paris, a tratatului între Ungaria şi Slovacia. Pentru că, iată, s-a irosit o şansă favorabilă României prin nesemnarea tratatului similar româno–ungar. Mai mult, acum se vede foarte clar că ocultele cercuri ce conduc România şi vorbesc despre integrarea europeană au pregătit din vreme nesemnarea tratatului cu Ungaria. S-a orchestrat abil, încă din ianuarie, campania împotriva autonomiei pe criterii etnice cu concursul (interesat?) al unor lideri marcanţi ai Opoziţiei pentru a crea motivul amînării. Nu îl pot uita aici nici pe dl. Constantinescu, nici chiar pe dl. Coposu. Acesta din urmă susţinea, de altfel, că problemele contencioslului cu minoritatea maghiară nu se discută la Atlanta, tot aşa cum dl. Văcăroiu, cu aroganţa-i cunoscută, susţinea că tratatul româno–ungar nu se semnează la Paris, ci la Bucureşti, Budapesta sau, în plin cîmp, pe graniţă.

Şi mai grav este că, pentru o mare parte din presa independentă şi din noua clasă politică, nesemnarea tratatului este o victorie sau, în orice caz, o afirmare a demnităţii naţionale. Asta în condiţii de dezinformare şi patos naţionalist cu evidente foloase electorale. De ce nu s-a publicat şi comentat Recomandarea 1.201, de exemplu, în presa independentă prin februarie, să zicem? În aceste condiţii de ceaţă, conceptele politicii externe ceauşiste sînt în deplină actualitate.

Ce ar trebui să desprindem din semnarea tratatului bilateral între Slovacia şi Ungaria? Că voinţa de a aparţine cu adevărat comunităţii europene impune discuţii dificile, compromisuri politice şi decizii, poate, contestabile. Pasul trebuie făcut – şi, iată, dl. Meciar, considerat naţionalist, l-a făcut.

Este greu de susţinut o voinţă de integrare europeană cu o putere ce în 5 ani nu a semnat nici un tratat bilateral cu o ţară vecină, dar s-a grăbit să semneze celebrul tratat cu URSS şi îşi rezumă acţiunile la declaraţii şi la cereri permanente de tratament nediscriminatoriu. Asta în timp ce privatizarea este deplin stopată şi păstrarea proprietăţii întregului popor în mîna guvernanţilor de azi şi de mîine pare principala prioritate a d-lui Iliescu.

Cred că integrarea europeană presupune datorii şi obligaţii pe care cei de la conducerea României şi o mare parte din populaţie, inclusiv opoziţionişti de profesie, nu vor sau nu pot să şi le asume. Şi nu se ajunge astfel la o Europă cu mai multe viteze? Răspunsul este, din păcate, afirmativ – pentru că egalitatea şanselor nu înseamnă că, de pildă, într-o clasă toţi copiii pot fi premianţi. Mai mult, unii pot fi chiar repetenţi, ca în orice şcoală adevărată. Problema este cînd anume ne vom da seama că unii doresc menţinerea perpetuă a României în postura de copil incapabil să treacă clasa – pentru a o putea stăpîni mai bine.

Dorin Popovici, Timişoara

Stimată doamnă Adameşteanu,

În nr. 15 (270) am citit scrisoarea d-lui Traian Ştef din Oradea.

Sînt întru totul de acord cu punctul de vedere al domniei sale în ceea ce priveşte AC şi implicaţiile ei nefaste (acum) în viaţa Convenţiei.

Eu am participat la toate mitingurile organizate de AC imediat după înfiinţarea ei, am fost prezent aproape în permanenţă în Piaţa Universităţii şi acum am rămas doar cu nostalgia ei. Am crezut în principiile ei de educaţie democratică a societăţii noastre după imbecilizarea suferită timp de 50 de ani. Am considerat-o ca un liant al tuturor opozanţilor, indiferent de dragostea pentru o figură politică sau pentru o doctrină politică.

Cu timpul, mi-am dat seama cu oarecare insatisfacţie că AC era pusă în slujba unui singur partid politic şi era controlată cu rigurozitate de acesta.

Comportamentul său în ultimii 3 ani a fost foarte radical la adresa celor care nu împărtăşeau punctele de vedere ale doamnei Ana Blandiana, d-lui Gabriel Andreescu, d-lui Petre Mihai Băcanu etc.

Am îmbrăţişat ideile generoase promovate la înfiinţarea ei şi am fost de acord cu preluarea (în cadrul luptei politice) de către partidul cu acelaşi nume a acelor idei. Ce greşeală săvîrşesc ei, cei care luptă pentru „transpunerea în viaţă" a idealurilor AC, chiar dacă nu împărtăşesc doctrina „ţărăniştilor", nu sînt monarhişti sau „liberali" de ocazie?

Cum este posibil să se spună că, după eliminarea PAC din Convenţie, Convenţia a devenit mai puternică?

Îmi pare rău că dl. Gabriel Andreescu a manifestat o ostilitate permanentă faţă de PAC. Poate mîine nu va mai fi dl. Manolescu la conducerea PAC, dar urmaşul politic al AC trebuie încurajat de toţi cei ce luptă cu mintea împotriva totalitarismului ce este gata să ne învăluie din nou.

Remarc o luptă puternică ce se duce în tabăra Convenţiei de a-l desfiinţa pe Manolescu! Dar cu ceilalţi ce aveţi? Impresia mea (nu fac parte din nici un partid – am fost membru PCR) este că PAC este un partid modern, cu o concepţie politică modernă şi formată în special din bănăţeni ambiţioşi şi isteţi. Voi continua să fiu un fidel cititor al revistei dumneavoastră.

Vă doresc sănătate, succese în activitate şi Sărbători fericite,

Marian Ioaniu, Bucureşti, aprilie 1995

P.S. Stimată doamnă Gabriela Adameşteanu, dumneavoastră de ce nu mai sînteţi alături de PAC? (Intuiesc răspunsul: nu mai e în Convenţie! Îl consider un răspuns copilăresc, incompatibil cu fermitatea ce aţi arătat-o în alte ocazii – îmi amintesc de nişte discuţii la TV.)

Din SUMARul numărului viitor

- **Cazurile Andrei Frumuşanu şi Aurica Crăiniceanu** – anchetă
- **Aurelian Crăiuţu**: Note despre strania tăcere a teoriei politice
- **Interviurile săptămînii: Smaranda Enache şi Emil Simiu**
- **Sorin Vieru despre „Krisis"**, revista de filosofie a studenţilor
- **Nicolae Brânduş**: Musica Danubiana

EMIL HUREZEANU

Motanii Felix

INTERREGN

Se spune, de cele mai multe ori pe bună dreptate, că la început a fost cuvîntul. Există însă cel puţin un caz sigur în care nu cuvîntul, ci doar cîteva litere au premers şi însoţit cu devotament realitatea, supravieţuindu-i. Litere memorabile, care au schimbat lumea: OGPU, NKVD, NKGB, MGB, MVD, KGB. Traducerea devine inutilă. La fiecare schimbare de acronim, poliţia politică sovietică şi-a fortificat puterea şi multiplicat arbitrarul; cel puţin între 1917 şi 1954, şi-a lichidat, într-o tradiţie impecabilă, comandanţii. KGB a însoţit declinul transparent al puterii sovietice, devenind, pe ultima ei sută de metri, MB – Ministerul Securităţii. În august 1991, după puciul anti-Gorbaciov, la care participă şi ministrul Securităţii, fireşte, MB este perestroicizat, în chiar momentul renunţării la perestroika în exerciţiul puterii. Felix, întemeietorul instituţiei cu cele mai puţine litere şi cele mai multe crime din istoria umanităţii, este spînzurat, sub formă de statuie, în acel august 1991. Cel care-i pune coarda de gît, mi-amintesc fotografia care a circulat mult atunci, era un adolescent cu pieptul gol. Spînzurat şi aşteptîndu-şi reciclarea, bronzul fondatorului Felix Dzerjinski i-a luat-o înainte în operaţiunea de degajare de pe scena istoriei chiar şi lui V.I. Lenin, dar nu pentru multă vreme. Elţin coabitează cu fostul KGB, devenit MB, un serviciu de contraspionaj, în declin de competenţe, dar niciodată controlabil, niciodată dator cu explicaţii faţă de Procuror, Guvern sau Parlament. Dar în octombrie 1993, puciul anti-Elţin îi prinde pe MB-iştii pe picior greşit. Acolo unde ţineau arma încărcată. Bizuindu-se pe sprijinul armatei, după o victorie echivocă, un fel de mineriadă *à la russe*, Boris Elţin declară în faţa Parlamentului proaspăt ales: „Sistemul organelor CEKA, OGPU, NKVD, NKGB, MGB, MVD, KGB, MB s-a dovedit, de fapt, nereformabil". Un ucaz conex mai dădea o lovitură arhipelagului literelor, scuturînd din ţîţîni amintirea mai ştearsă a lui Lavrenti Beria, mai anglofilă a lui Iuri Andropov, mai coclită a bunului Felix Iniţiator. Aşa se naşte, în linişte şi fără prea multe pierderi, FSK, un fel de serviciu de informaţii şi contraspionaj al Rusiei, foarte modest din fire. Au existat atunci, între democraţii ruşi, speranţe în lovitura de graţie dată KGB-ului. Ele n-au dansat decît o toamnă: la 11 decembrie 1993, după alegerile prezidenţiale care-i dau cîştig de cauză, Elţin revine, treptat, la cultura despoţiei asiatice, în care s-au scăldat toţi liderii Marii Rusii. În ianuarie 1994, serviciile de securitate ruse, interne şi externe, vor trece din subordinea Guvernului în cea a cabinetului personal de putere a lui Boris Elţin, alături de Ministerul Apărării şi trupele de securitate a frontierelor. În februarie 1995, Duma votează cu o majoritate confortabilă – doar 36 de voturi contra – noua lege de funcţionare a serviciilor secrete, semnată la 5 aprilie de Boris Elţin. Noul născut al bătrînului Felix, ultima combinaţie de litere a codului post-sovietic, se numeşte FSB. Legea e cît se poate de explicită: FSB va dispune de propria reţea de penitenciare, va opera arestări şi percheziţii fără mandat, atunci cînd consideră necesar, dacă există, mai exact, suficiente motive că s-a comis sau se va comite o fărădelege. Felix freamătă, toarce, îşi dă ochii peste cap: vlăstarul FSB nu va fi subordonat Guvernului, şi nicidecum Procuraturii, şi, cu atît mai puţin, Parlamentului. În schimb, prin lege, FSB va fi „abilitat" să infiltreze servicii de spionaj şi informaţii străine, după cum, în îndeplinirea pînă la capăt a misiunilor sale, va putea să înfiinţeze propriile instituţii şi firme (?!). În aceste condiţii, nimeni nu se mai îndoieşte de mobilul moral major al noii operaţiuni: combaterea crimei organizate şi a fantomei mafiotice care cam bîntuie prin Europa. Subordonat cercului de putere al preşedintelui, controlînd toate serviciile de informaţii ale Rusiei, în deplină levitaţie faţă de puterile constituite şi Constituţie, FSB nu este doar un răspuns de circumstanţă la războiul din Cecenia şi provocarea mafiei. Într-o constelaţie reînnoită a tensiunii şi „păcii reci", Moscova îşi reamenajează, pe baze legale, KGB de altădată. Bun sau rău, a fost şi este instrumentul de putere cel mai complet şi mai eficient al Kremlinului. Nimic din ce e omenesc nu i-a fost străin, inclusiv un punct de sprijin pentru dărîmarea comunismului.

Dar povestea urmaşilor lui Felix n-ar fi cu totul interesantă şi îngrijorătoare dacă, undeva în vest – la vest de Moldova chiar –, în mic, dar cu aceeaşi fermitate, nu s-ar repovesti. Cam în aceeaşi cadenţă, nu în pas de defilare, ci încet şi sigur, catifelat chiar, motanii Felix înaintează. În chiar sezonul înnoirii KGB, la Bucureşti „serviciile" au devenit febrile, caută bombele instalate de preşcolari, cer competenţe „antitero" şi dau ceva mai tare ascultarea telefoanelor. Nimic serios; afinităţi, similitudini culturale, regionale. Un istoric de la Cambridge spunea că fiecare ţară are serviciul secret pe care-l merită. Ar fi bine ca România să nu-l aibă, deci, pe cel de la Moscova.

MARŢI 2 MAI

• PDSR anunţă schimbări în Executiv

La conferinţa de presă a PDSR s-a anunţat că Delegaţia Permanentă a partidului va analiza oportunitatea efectuării unor schimbări în componenţa Executivului. Va fi pusă în discuţie activitatea a 5 ministere, urmînd ca titularii portofoliilor să fie schimbaţi.

• Gheorghe Răducanu în grevă parlamentară

Reprezentantul minorităţii romilor în Parlamentul României, deputatul Gheorghe Răducanu, a anunţat că nu va mai participa la lucrările Camerei Deputaţilor pînă cînd acest organism nu va adopta o poziţie clară faţă de oportunitatea şi legalitatea Memorandumului MAE prin care se recomandă folosirea termenului de „ţigan" în locul celui de „rom".

• UDMR cere modificarea Legii privind arborarea drapelului României

Liderul grupului parlamentar al UDMR, deputatul Baranyi Francisc, a iniţiat un proiect de lege privind modificarea Legii referitoare la arborarea drapelului României, intonarea imnului naţional şi folosirea sigiliilor cu stema României de către autorităţile şi instituţiile publice. UDMR doreşte eliminarea din textul legii a părţilor care stipulează în mod restrictiv cazurile în care pot fi arborate drapelele altor state.

MIERCURI 3 MAI

• MAE despre Recomandarea 1.201

Purtătorul de cuvînt al MAE a declarat că România nu a avut şi nu are rezerve de principiu asupra Recomandării 1.201. Ministerul de Externe român priveşte Recomandarea ca „o sursă de reflexie", singura reţinere fiind exprimată faţă de insistenţele de consacrare juridică bilaterală a Recomandării.

JOI 4 MAI

• Premierul anunţă remaniere la Comerţ şi Cultură

După încheierea şedinţei Delegaţiei Permanente a PDSR, premierul Nicolae Văcăroiu a confirmat o nouă remaniere guvernamentală, care va cuprinde ministerul Comerţului şi al Culturii.

• Ministrul de Externe în faţa Senatului

Şeful diplomaţiei de la Bucureşti, Teodor Meleşcanu, a fost audiat de membrii Comisiei de politică externă a Senatului, la solicitarea acestora. În general, parlamentarii au criticat activitatea MAE, mai ales politica tratatelor cu vecinii. Meleşcanu a arătat că singurul progres înregistrat în ultimul timp în negocierea Tratatului cu Ungaria este faptul că s-a renunţat la impunerea unui termen pentru semnarea acestuia.

• PNL şi GPL anunţă fuzionarea

Partidul Naţional Liberal (Quintus) şi Grupul Politic Liberal au semnat un protocol prin care au stabilit ca dată a unificării lor ziua de 13 mai. Atunci se vor întruni organismele centrale abilitate statutar să aprobe unificarea. Noul partid se va numi Partidul Naţional Liberal.

VINERI 5 MAI

• A cincea remaniere a guvernului Văcăroiu

Titularii portofoliilor de la Comerţ şi Cultură au fost înlocuiţi de Petru Crişan şi respectiv pictorul Viorel Mărginean. A cincea remaniere a guvernului Văcăroiu, după Investirea sa la 19 noiembrie 1992, urcă cifra noilor miniştri la 12, nici unul dintre aceştia nemaifiind validat de către Parlament.

• PNL-CD suspendă tratativele cu PNL

În cadrul unei conferinţe de presă, PNL-CD a anunţat că a suspendat tratativele cu PNL, pînă la lămurirea situaţiei create prin fuzionarea GPL cu PNL, anunţată pentru 13 mai. Liderul PNL-CD a declarat că gestul celorlalte partide liberale a fost lipsit de *fair-play*, dar că totuşi formaţiunea sa nu va renunţa la ideea unificării mişcării liberale.

• Consiliul Reprezentaţilor UDMR amînă decizia asupra conceptului de autonomie

Consiliul Reprezentanţilor Unionali ai UDMR, care a luat în discuţie conceptele privind autonomia minorităţii maghiare, a hotărît să amîne o decizie finală în acest sens, pînă la Congresul UDMR, care se va desfăşura în această lună. UDMR intenţionează ca, după aprobarea Proiectului conceptului de autonomie, pe baza Recomandării 1.201 a Consiliului Europei să solicite introducerea lui în legislaţia României, fără însă ca acesta să aibă conotaţii etnice.

SÎMBĂTĂ 6 MAI

• PRM nu se desparte de PDSR

În urma unei şedinţe extraordinare, Comitetul Director al PRM a decis prelungirea sprijinului acordat Executivului, menţinîndu-şi totodată criticile la adresa multora dintre iniţiativele şi realizările partidului de guvernămînt. Decizia PRM de a nu se despărţi de PDSR a fost motivată prin dorinţa de a se evita tulburările sociale.

LUNI 8 MAI

• Conferinţa de presă a PNŢCD

Senatorul PNŢCD Valentin Gabrielescu a reamintit poziţia partidului pe care-l reprezintă de a nu se introduce în Tratatul cu Ungaria Recomandarea 1.201 a Consiliului Europei. Gabrielescu a arătat că „Fondul pentru «1.201» este o viitoare regiune autonomă maghiară", iar România nu poate fi constrînsă să-şi modifice Constituţia în acest sens. Pe de altă parte, liderii PNŢCD au arătat că dacă PAC va reuşi să-şi clarifice propria identitate va fi o forţă politică reală, dorindu-se în continuare o alianţă CDR–PAC.

• Vot pentru accelerarea privatizării

Cu 71 de voturi pentru, 38 împotriva şi 5 abţineri, plenul Senatului a adoptat Raportul Comisiei de mediere pentru soluţionarea textelor în divergenţă la proiectul de lege pentru accelerarea procesului de privatizare.

Rubrică realizată de MARIAN CHIRIAC

9 MAI – ZIUA UNIUNII EUROPENE

După al doilea război mondial, guvernele democratice din Occident, hotărîte să nu repete greşelile trecutului, au căutat calea ieşirii din impas şi au ales soluţia integrării lor economice şi politice.

Datorită lui Jean Monnet, s-au făcut primele demersuri în scopul realizării unei noi unităţi europene. În calitate de şef al Organizaţiei Naţionale a Planificării din Franţa, el a propus ca producţia de cărbune şi de oţel a Franţei şi Germaniei să fie administrată de către un organism supranaţional.

Ziua de 9 mai este numită şi ziua „Schuman", pentru că, la 9 mai 1950, Robert Schuman, ministrul de Externe al Franţei, inspirat de ideile lui Monnet, făcea public un plan potrivit căruia industriile de armament ale Franţei şi Germaniei erau puse sub controlul internaţional al unei înalte Autorităţi, astfel încît războiul în Europa devenea imposibil. Planul lui Schuman a fost un succes. El a condus la semnarea Tratatului de la Paris de constituire a Comunităţii Europene a Cărbunelui şi Oţelului (CECO), prima din cele trei comunităţi ce vor forma Comunitatea Europeană: CECO, Comunitatea Economică Europeană şi Euratom. Robert Schuman avea însă şi un obiectiv pe termen lung: evoluţia treptată a Comunităţii Europene de la integrarea economică către uniunea politică. Aceasta s-a realizat în noiembrie 1993, o dată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Maastricht, prin care Comunitatea Europeană a devenit Uniunea Europeană.

Iată de ce, pentru Europa, ziua de 9 mai este o dublă sărbătoare. Ea marchează nu numai sfîrşitul celui de-al doilea război mondial, ci şi ziua în care un nou război a devenit imposibil.

La 1 februarie 1993, România a semnat Tratatul de asociere la Uniunea Europeană, care prevede stabilirea, după 10 ani, a unei zone de comerţ liber, şi dezvoltarea schimburilor economice, politice şi culturale între ţările semnatare.

A consemnat ADRIANA TUDOR

ILIE ȘERBĂNESCU

Ordonanța de urgență și productivitatea muncii

Puterea și Opoziția – apărînd mereu în divergență și aproape de fiecare dată pe aliniamente ce nu se arată a fi posibil de conciliat – se înțeleg însă de minune asupra unui punct din păcate dramatic de nefast: se întrec în a face politică, atunci cînd este vorba de economie. Pe acest plan, ele se află într-o adevărată întrecere... socialistă.

Ultima lor competiție în acest domeniu, deosebit de strînsă, a fost în legătură cu revendicările reșițenilor de la sfîrșitul anului trecut. Punctul culminant al întrecerii de atunci a fost „moțiunea Reșița", depusă de Opoziție, în care aceasta acuza Puterea că nu ia în considerare revendicările „oamenilor muncii", deși era evident că la Reșița este vorba de ceva mult mai complicat: de drama unor industrii în declin istoric, pentru care nici Opoziția nu avea vreo soluție în acel moment. Pentru a nu rămîne mai prejos, Puterea – căreia Opoziția nu făcuse prin moțiunea depusă decît să-i ridice politic mingea la fileu – a avut toate atuurile în a oferi reșițenilor ceva, luînd bineînțeles de la alții, care nu ieșiseră în stradă, și sacrificînd încă o dată necesarele restructurări economice, care ar crea condiții pentru un viitor trai mai bun. S-a făcut, de ambele părți ale spectrului parlamentar, politică și iar politică, în timp ce reforma economică a mai pierdut o rundă.

O întrecere... socialistă

Ordonanța de urgență a constituit un nou obiect al întrecerii cu adevărat socialiste între Putere și Opoziție. Prin această Ordonanță nu se admit creșteri de salarii în regiile autonome și societățile comerciale cu capital majoritar de stat decît dacă există sporuri efective ale productivității muncii. Altfel, creșterile de salarii rămîn cele decurgînd din indexările hotărîte de Guvern, despre care știe toată lumea că nici măcar nu-și propun să compenseze integral inflația. Sindicatele au contestat vehement Ordonanța. Iar politicienii au găsit imediat teren pentru politică și iar politică! Stîngiștii din stînga stîngii – PRM și PSM – au sărit în ajutorul „oamenilor muncii" și au amenințat că nu vor vota Ordonanța. Și, caraghioslic complet, însuși partidul de guvernămînt s-a apucat să vorbească de amendamente la Ordonanță. Putea Opoziția să scape ocazia? Nu! Și a cerut nici mai mult nici mai puțin decît retragerea Ordonanței!

Avea Opoziția alternativă? Nu! Dar ce mai contează, probabil tot știind că votul său nu prea influențează cu nimic deciziile parlamentare!

„Prețuri dar nu și salarii ca în Germania"

PAC, de pildă, a argumentat în esență că în măsura în care prețurile sînt liberalizate, creșterea salariilor n-ar trebui să fie condiționată și controlată de către guvern. Aparent o abordare la antipod față de cea a PSM, care a declarat că nu susține ordonanța care blochează creșterea salariilor decît dacă guvernul introduce în contrapartidă măsuri similare asupra prețurilor, respectiv o înghețare a acestora. În realitate, ambele poziții sînt strict identice, pretinzînd o corelare între două fenomene care se află în legătură doar la nivelul efectelor și nu al cauzelor. Este ca și cum ai spune – și cum de altfel se mai poate auzi – că la noi „prețurile au ajuns ca în Germania, dar nu țin cont de faptul că salariile nu sînt ca în Germania!"

Salariile reale, ca putere de cumpărare, nu sînt determinate de prețuri, ci de productivitatea muncii. Dacă productivitatea muncii este slabă, degeaba se cere orice corelare între prețuri și salarii, căci, dacă este și operaționalizată în practică, aceasta nu face altceva decît să sporească în cerc vicios, ruinător, atît prețurile, cît și salariile, în timp ce salariul real rămîne tot la posibilitățile oferite de productivitatea muncii, adică scăzut.

În ultimă instanță, dacă într-o țară salariul mediu este, să zicem, de 100 de dolari și în alta de 2-3.000 de dolari lunar, faptul se datorează diferențelor de productivitate a muncii, respectiv eficienței generale a activității economice. Aceasta înseamnă, mai precis, că în ultima țară se și produce de mii de dolari, față de numai sute de dolari în prima, în aceeași perioadă de timp.

În România, salariul real este mic nu pentru că prețurile sînt mari, ci pentru că productivitatea muncii este scăzută. Și anume, de multe ori mai scăzută decît în Germania. Și cînd productivitatea este redusă, salariul este mic și prețul comparativ este mare.

În România, productivitatea muncii este scăzută în primul rînd pentru că înzestrarea tehnologică este slabă și, în atîtea sectoare economice, complet depășită, ceea ce nu permite eficiență și competitivitate. În al doilea rînd, structura economiei este învechită, precumpănitoare fiind activitățile economice cu o productivitate mică. În al treilea rînd, organizarea muncii este deficitară, ca și managementul în sine. În al patrulea rînd, în sectorul de stat, încă masiv preponderent, motivația muncii este precară, existînd o slabă legătură a compensării salariale atît cu efortul depus, cît și cu rezultatul efectiv al activității. În sfîrșit, în România există numeroase (prea numeroase) și costisitoare (prea costisitoare) întreprinderi și industrii neprofitabile, a căror întreținere grevează substanțial nivelul general al productivității muncii și eficienței pe ansamblul economiei. Și să nu ne închipuim că pe acestea le întreține cumva statul. Acesta n-are bani. Îi ia din impozite și taxe de la noi toți. Cînd politicienii fac pe generoșii cu activitățile neperformante, o fac pe banii noștri, ai tuturor. Și nu dintr-o răutate a lor, ci pur și simplu pentru că alți bani nu există. Subvențiile nu înseamnă altceva decît salarii plătite unora pe seama salariilor altora, care evident devin mai mici comparativ cu cît ar fi posibil.

Pentru ce ar trebui de fapt acuzat Guvernul

Din păcate, nu prea există alternativă – economic vorbind – la blocarea creșterii salariilor și, prin incidență, la Ordonanța incriminată. În măsura în care șomajul nu este liberalizat, nici salariile nu pot fi liberalizate, chiar dacă prețurile sînt liberalizate. În condițiile în care supapa șomajului este ținută închisă, tocmai pentru ca acesta să nu se accentueze sever, sporirea salariilor fără acoperirea unui spor de productivitate a muncii nu poate decît să răbufnească în prețuri. Iar mecanismul indexării pentru compensarea inflației reambalează în cerc vicios cursa prețuri-salarii care este ruinătoare pentru economie. Și, în plus, cum s-ar putea, fără restricțiile impuse de Ordonanță, să se ridice măcar o barieră în fața presiunilor de sporire a salariilor din sectoarele monopoliste ale economiei naționale, care își folosesc pozițiile singulare, fără concurență, ca pîrghii de șantaj. Inutil, aproape, de subliniat că salariile peste posibilitățile din momentul de față ale economiei naționale din aceste sectoare monopoliste sînt obținute pe seama salariilor din alte sectoare, care nu dețin aceste pîrghii de presiune.

Ce mai contează însă economia și legile ei, cînd se poate face politică! Ce să le mai explici oamenilor cum este cu economia, cînd mult mai simplu le poți exploata în scopuri politice cerințele lor firești pentru salarii superioare, chiar dacă imposibil de acoperit economic în momentul de față.

Dl. Văcăroiu, arătînd susținătorilor săi parlamentari pisica accentuării șomajului ca alternativă la blocarea salariilor, a obținut trecerea Ordonanței cu pricina. Premierul se poate însă bucura în plus că are în Opoziție un adversar care nu îl atacă acolo unde este vulnerabil, ci exact acolo unde are argumente.

În materie de salarii, Guvernul trebuie acuzat nu pentru că limitează creșterea acestora – la care nu prea există în momentul actual alternativă –, ci pentru că blochează acele reforme în economie care ar permite ameliorări de natură să dea speranța unor salarii apte de a oferi măcar ceva mai mult decît sărăcia de acum.

Parlament

Senatul a adoptat Ordonanța 1

Ordonanța 1 a fost adoptată joi 4 mai de Senat, cu 66 de voturi pentru, 39 contra și 5 abțineri. Ordonanța condiționează mărirea salariilor la regiile autonome de creșterea productivității muncii și adoptarea ei de către deputați, cu o lună în urmă, a provocat nemulțumirea sindicatelor. Aceștea au scos în stradă mii de salariați, cea mai impresionantă demonstrație fiind organizată de CNSLR-Frăția, Pavel Todoran. Deși Guvernul a trimis-o în regim „de urgență", Senatul nu s-a grăbit să ia în discuție Ordonanța, probabil așteptînd să se mai liniștească spiritele. Miercuri, la dezbateri, senătorii Opoziției au susținut că actul normativ e neconstituțional și că Guvernul încearcă să aplice un principiu corect într-o economie de comandă. Ei au mai spus că Ordonanța condamnă salariații din economia de stat la un salariu real mai mic decît cel din noiembrie 1994, fără a afecta însă și salariile managerilor de la regiile autonome. (De exemplu, managerul Regiei Autonome a Administrației Portuare are un salariu mediu de 3,5 milioane lei, cel al RA a Lignitului 2 milioane.)

Aflate în plină negociere de noi posturi ministeriale sau în administrație, PSM și PRM au declarat miercuri că nu vor vota Ordonanța 1.

Joi, senatorii celor două partide au votat însă în favoarea ei. Ele au răspuns astfel apelului disperat al ministrului Muncii, Dan Mircea Popescu, care afirma că este ultimul moment pentru adoptarea unei astfel de măsuri. Dan Mircea Popescu se referea, desigur, la faptul că 1996 este an electoral și că Guvernul nu și-ar putea permite impunerea unor măsuri nepopulare în pragul alegerilor.

La presiunea revoluționarilor chiriași, PNȚCD cedează în fața PDSR

Contrar Regulamentului de funcționare a Camerei inferioare, care interzice revenirea pe parcursul dezbaterilor asupra unui articol votat, deputații au repus în discuție, miercuri 4 mai, art. 10 din Legea caselor naționalizate, deși el fusese adoptat încă de acum două săptămîni. Articolul se referă la locuințele naționalizate ce vor fi exceptate de la vînzarea către chiriași și includea un amendament al d-lui George Stănescu (PNȚCD) prin care se interzicea chiriașilor mutați după 22 decembrie '89 în case naționalizate dreptul de a le cumpăra. Amendamentul a nemulțumit însă nomenclatura post-decembristă, dar și pe revoluționarii mutați în vilele unor foști demnitari comuniști. Aceștia din urmă s-au întîlnit cu reprezentanții grupurilor parlamentare și, susținuți din umbră de PDSR (Marțian Dan, liderul grupului parlamentar pedeserist, s-a mutat în vila din Cotroceni după decembrie '89) și de Ioan Gavra, au obținut de la Ion Diaconescu renunțarea la amendamentul Stănescu. Vicepreședintele PNȚCD i-a cerut în schimb lui Ioan Gavra să propună modificarea amendamentului Ciurtin (care interzicea vînzarea reședințelor foștilor și actualilor demnitari) în sensul înlocuirii cuvîntului „reședință" cu cel de „locuință". Ioan Gavra a acceptat. Plenul a adoptat propunerea formulată de vicepreședintele PUNR ca **toți** cei care au dobîndit pînă în prezent calitatea de chiriași în locuințe naționalizate să le poată cumpăra. Cînd s-a ajuns însă la rediscutarea amendamentului Ciurtin, pedeseriștii au început să protesteze și să lanseze acuzații și amenințări la adresa Opoziției. În pauză, ei i-au convins pe peuneriști (probabil după negocierea a încă două, trei posturi în Guvern) să renunțe la modificare, PNȚCD văzîndu-se, astfel, tras pe sfoară.

Deputații au mai stabilit că despăgubirile vor fi plătite foștilor proprietari de către Ministerul de Finanțe, prin serviciile sale descentralizate, după cel puțin 12 luni de la data evaluării, dar nu mai tîrziu de 24 de luni.

Foștii proprietari pot depune cereri pentru acordarea de despăgubiri în termen de 6 luni de la intrarea în vigoare a legii. Cererea trebuie depusă la Comisia Consiliului Local pe raza căruia se află apartamentul în cauză. Hotărîrile pentru restituirea apartamentelor se emit de către comisiile județene.

RALUCA STROE-BRUMARIU

DORU COSMA

PROBLEMA CASELOR NAȚIONALIZATE

Hotărîrea nr. 1/1995 a Secțiilor Unite ale Curții Supreme de Justiție

II

Un precedent judiciar celebru, ignorat

În Hotărîrea nr. 1/1995 SU – CSJ se fac fel de fel de considerații extra-juridice, dar **se omite o decizie capitală din istoria justiției române pronunțată de Secțiile Unite ale Înaltei Curți de Casație a României în 1912**, în aceeași problemă a competenței instanțelor judecătorești de a înlătura o lege ordinară atunci cînd ea contravine Constituției. Este vorba de celebra „afacere a tramvaielor", judecată în care cel mai înalt for judiciar român de atunci a decis că tribunalele au nu numai dreptul, dar și obligația de a soluționa atare cauze, în caz contrar făcîndu-se vinovate de infracțiunea de „denegare de dreptate" (art. 3 C.civ. în vigoare din 1865 și pînă astăzi).

Omiterea unor dispoziții constituționale esențiale...

Pentru a-și justifica Hotărîrea, SU – CSJ se referă în mod repetat la constituțiile din 1948 și 1952, omițînd însă dispozițiile din aceste constituții incidente în problema dezbătută. Astfel, nu se menționează art. 8 al Constituției din 1948 (în vigoare la data edictării Decretului nr. 92/1950), conform căruia proprietatea particulară era „recunoscută și garantată de lege", după cum nu este amintit nici art. 10 din aceeași Constituție, care prevedea că exproprierea se poate face numai „pentru cauză de utilitate publică, pe baza unei legi și cu o dreaptă despăgubire stabilite de justiție". Dispoziții similare cuprindea și art. 12 al Constituției din 1952 în vigoare la data cînd a fost edictat Decretul nr. 524/1955. Așadar, se ignoră textele constituționale direct aplicabile conform principiului amintit: **tempus regit actum**.

...și aplicarea retroactivă a legii

Dar SU – CSJ mai săvîrșesc și o altă gravă eroare juridică. După ce critică, pe bună dreptate, aplicarea retroactivă a legii, invocă pentru legalitatea Decretului nr. 92/1950 Constituția din 1952, adică un act normativ intrat în vigoare după 2 ani de la decretul în discuție! (pct. I din Hotărîre) Cităm: „În raport de art. 7 al Constituției din 1952 (...) Decretul nr. 92/1950 și anexele sale (...) **nu pot fi considerate neconstituționale**".

Două drepturi fundamentale ale omului încălcate: dreptul de proprietate privată și accesul liber la justiție

Chestiunea de a ști dacă instanțele judecătorești au sau nu competența de a decide în cauzele de retrocedare a caselor naționalizate s-a pus cu ocazia acțiunilor în revendicare intentate de proprietari contra statului. Pînă în momentul cînd a intervenit Hotărîrea nr. 1/1995 SU – CSJ, instanțele au considerat că Decretul nr. 92/1950 a fost aplicat cu violarea propriilor sale dispoziții (cazul, de pildă, al categoriilor socio-profesionale exceptate de la naționalizare prin art. II) și în disprețul art. 8 și 10 ale Constituției din 1948 și al art. 12 al Constituției din 1952, precum și al art. 480 și 481 C.civ. Așadar, în discuție este dreptul de proprietate privată, consfințit de toate constituțiile României, inclusiv de art. 41 al Constituției din 1991. În opinia fracțiunii majoritare a CSJ, proprietarii ar fi pierdut irevocabil dreptul asupra caselor lor prin efectul decretelor nr. 92/1950 și nr. 524/1955, indiferent de faptul că aceste acte normative au fost greșit ori abuziv aplicate.

În orice caz, locuințele în cauză, se arată în Hotărîrea nr. 1/1995, nu ar putea fi redobîndite pe cale judiciară, ci numai printr-o lege. Pînă la adoptarea unei legi în acest sens, instanțele nu ar avea competența de a judeca acțiunile în revendicare ale proprietarilor, deși prin definiție aceste acțiuni sînt imprescriptibile.

Prin aceasta este pus în discuție și un al doilea drept fundamental – dreptul privind liberul acces la justiție. În fapt, se refuză proprietarilor dreptul de a-și apăra proprietatea în fața instanțelor judecătorești, singurele autorități publice care oferă garanții pentru o judecată dreaptă prin aplicarea principiilor contradictorialității, publicității și dreptului de apărare.

Or, dreptul de proprietate nu poate fi pierdut de titularul său atîta vreme cît nu intervine o cauză (ca, de pildă, uzucapiunea) prevăzută de lege. Naționalizarea realizată prin decretele nr. 92/1950 și nr. 524/1955 nu putea produce în principiu efecte juridice, în primul rînd pentru că aceste acte normative nefiind publicate pînă la revoluția din 1989 nu au intrat niciodată în vigoare în ceea ce privește persoanele și imobilele naționalizate. În al doilea rînd, ineficacitatea juridică a acestor decrete decurge din faptul că naționalizarea s-a decis de organe de partid și de stat neabilitate prin constituțiile din 1948 și 1952 să dispună asemenea măsuri de privare a proprietarilor particulari de dreptul lor. A decide că au produs totuși efecte juridice decrete care nu îndeplinesc condițiile minimale prevăzute de însăși constituțiile sub imperiul cărora au fost emise înseamnă a nega statul de drept consacrat de actuala noastră Constituție prin art. 1 alin. 3. Art. 77 din Legea nr. 58/1991 privind privatizarea societăților comerciale și art. 26 alin. 3 din Legea Curții Constituționale – de asemenea invocate în Hotărîrea nr. 1/1995 SU – CSJ – sînt total străine de firea cauzelor privitoare la retrocedarea caselor naționalizate. Într-adevăr, aceste texte legale se referă la „repararea daunelor" cauzate prin preluarea abuzivă de către stat a bunurilor unor persoane fizice, deci privesc acțiuni personale, în despăgubire, iar nu acțiuni reale precum sînt acțiunile în revendicare ale proprietarilor naționalizați.

Pe de altă parte, a contesta proprietarilor dreptul de a-și apăra efectiv proprietatea pe calea acțiunii în revendicare în fața instanțelor judecătorești înseamnă nu numai a nega dreptul de proprietate privată, dar și dreptul fundamental al accesului la justiție (art. 21 al Constituției din 1991). Contestarea acestui ultim drept fundamental de către SU – CSJ este agravată de considerentul că pentru cenzurarea actelor abuzive nu ar exista decît o procedură administrativă. Se adaugă însă imediat că Legea nr. 29/1990 privind contenciosul administrativ nu poate fi nici ea aplicată, întrucît o interzice expres art. 19 din această lege. Sensul acestei motivări este limpede: proprietarii naționalizați abuziv nu dispun de nici o cale judecătorească de apărare a dreptului lor pînă la apariția unei legi de „reconstituire" a dreptului lor, ei aflîndu-se la discreția „ucazului" administrativ.

Incidența Convenției europene a drepturilor omului

În temeiul art. 11 și art. 20 din Constituția României, Convenția europeană a drepturilor omului (CEDO) face parte în prezent, după ratificarea de către Parlament, din dreptul intern român, aplicarea ei fiind deci obligatorie pentru toate instanțele noastre judecătorești. În caz de neconcordanță între legislația noastră și această Convenție, are prioritate de aplicare CEDO.

Ca atare, SU – CSJ aveau **obligația legală** de a aplica prioritar CEDO cu privire la cele două drepturi fundamentale ale omului aflate în discuție: dreptul la un proces „echitabil" și „imparțial" (art. 6 CEDO) și dreptul de proprietate (art. 1 § 1 al Primului Protocol adițional la CEDO).

O importanță deosebită trebuie acordată art. 20 alin. 2 din Constituție, conform căruia dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi **interpretate și aplicate** în concordanță cu tratatele la care România este parte, așadar și în raport cu CEDO. Ca atare, constituirea sau schimbarea jurisprudenței CSJ trebuie să țină seama de litera și spiritul CEDO și să se călăuzească după jurisprudența Comisiei și a Curții Europene a Drepturilor Omului. Nu se poate spune că în Hotărîrea nr. 1/1995 SU – CSJ au ținut seama de art. 6 CEDO și de art. 1 § 1 din Primul Protocol adițional la CEDO. Refuzul supremei instanțe de a recunoaște dreptul instanțelor judecătorești de a cenzura aplicarea decretelor nr. 92/1950 și nr. 524/1955 echivalează cu negarea dreptului la un proces „echitabil" și „imparțial". Într-adevăr, potrivit art. 6 § 1 CEDO, care consfințește aceste drept, „orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o **instanță** independentă și imparțială instituită de lege, care va hotărî (...) asupra încălcărilor drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil (...)". Este de remarcat că în versiunile oficiale (franceză și engleză) ale CEDO, în art. 6 § 1 se folosește termenul de **tribunal** pentru autoritatea publică îndrituită **să judece procesul „echitabil" și „imparțial"**, în vreme ce acest termen a fost echivalat în traducerea oficială românească prin „instanță", ceea ce este inadecvat și denaturează intenția autorilor CEDO de a deschide oricărui titular de drepturi fundamentale la o instanță **judecătorească**, pentru a-și apăra aceste drepturi. Și aceasta pentru că numai un tribunal poate asigura un proces „echitabil" și „imparțial", în sensul art. 6 CEDO.

O nesocotire nu mai puțin importantă a CEDO o reprezintă și privarea proprietarilor de imobile naționalizate de dreptul de a-și apăra în justiție dreptul de proprietate prin acțiunea în revendicare. Într-adevăr, art. 1 § 1 din Primul Protocol adițional la CEDO prevede că „orice persoană fizică și juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decît pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional". Schimbarea jurisprudenței CSJ prin Hotărîrea nr. 1/1995 nu ține seama, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor constituțiilor din 1948, 1952, 1965 și 1991, de textele evocate ale CEDO.

În fine, se omite, prin soluția dată de suprema instanță, că la baza CEDO se află principiul „preeminenței dreptului", evocat chiar în preambulul CEDO, precum și imperativele statului de drept.

Este obligatorie Hotărîrea nr. 1/1995?

O problemă capitală pentru destinul viitor al acestei Hotărîri a SU – CSJ este chestiunea de a ști dacă ea este obligatorie.

În Hotărîre se afirmă că această decizie de schimbare a jurisprudenței CSJ ar fi obligatorie nu numai pentru suprema instanță, dar și pentru **toate** instanțele ierarhic inferioare. În sprijinul acestui punct de vedere se invocă imperativul apărării statului de drept și riscul de „a se semăna neîncrederea în justiție". Cît privește instanțele inferioare, se afirmă că această concluzie ar decurge și din principiul controlului judiciar.

Și acest considerent al Hotărîrii nr. 1/1995 este contestabil. În primul rînd, se cuvine observat că, atunci cînd legiuitorul a considerat necesar ca interpretarea de principiu a unui text de lege să fie obligatorie pentru instanțele judecătorești, a spus-o într-un text de lege expres. Este cazul, cu totul excepțional (deci de strictă interpretare), al art. 329 C.pr.civ., care reglementează recursul în interesul legii, menit „să asigure interpretarea și aplicarea unitară a legii pe întreg teritoriul țării". Alineatul final al acestui articol prevede anume că în acest caz „dezlegarea problemelor de drept judecate este **obligatorie pentru instanțe**" (s.n.). O dispoziție similară în acest sens lipsește însă din art. 330–331[4] C.pr.civ., care reglementează efectele recursului în anulare, ceea ce demonstrează voința legiuitorului de a stabili **un alt regim juridic** privind obligativitatea acestui tip de recurs. De altfel, a decide că, deși legea nu o prevede expres, ca în cazul recursului în interesul legii, soluția dată problemei de drept de CSJ este obligatorie și în cazul recursului în anulare **înseamnă a adăuga la lege**, ceea ce nu este îngăduit judecătorului, chemat **să interpreteze legea, nu s-o completeze cu norme proprii**. Este cel puțin bizar că, după ce fracțiunea majoritară a SU – CSJ critică instanțele judecătorești că retrocedînd casele naționalizate s-au substituit în atribuții puterii legislative, încălcînd astfel separația puterilor în stat, cad ele însele în acest „păcat", arogîndu-și atribuții de exclusivă competență a Parlamentului, edictînd norme general obligatorii. Subliniem că este vorba de o **normă generală, abstractă, obiectivă, impersonală și imperativă**, vizînd activitatea instanțelor judecătorești, deci de o **regulă de drept**, iar **nu de aplicarea legii la o speță concretă**, respectiv de **interpretarea** acesteia **într-un caz determinat**. În aceste condiții, este mai mult decît evident că SU – CSJ au violat **principiul separației puterilor în stat**.

Declarînd „obligatorii" hotărîrile sale de schimbare a jurisprudenței, suprema instanță a violat și principiul constituțional al independenței judecătorilor înscris în art. 123 alin. 2 al legii fundamentale. Acest text legal dispune că „judecătorii sînt independenți și se supun numai legii". Ca atare, **judecătorii nu au obligația de a se supune judecătorilor de la instanțele superioare cînd aceștia soluționează o problemă juridică de principiu *in abstracto*, nu cu ocazia soluționării unei cauze concrete**. Există totuși unele situații cînd judecătorii de la instanțele ierarhic inferioare sînt obligați să se supună soluțiilor juridice date de instanțele superioare. Dar pentru aceasta trebuie să fie îndeplinite cumulativ două condiții: soluția să privească o cauză concretă, de speță, iar în al doilea rînd să existe o dispoziție legală expresă în acest sens (ca, de pildă, în situațiile reglementate de art. 315 alin. 1 și art. 329 alin. ultim C.pr.civ.). Altfel, suprema instanță devine un organ legislativ *sui-generis*, neprevăzut de Constituție și ca atare anticonstituțional. Sau un organ emitent de „decizii de îndrumare", ca în epoca justiției comuniste, decizii care însă au fost eliminate din noua reglementare a procedurii civile și penale, ca fiind vestigii de sorginte stalinistă.

Sînt tot atîtea motive pentru care Hotărîrea nr. 1/1995 a SU – CSJ este criticabilă. Soluția? Schimbarea... schimbării noii jurisprudențe.

(...) Partidul Alianței Civice a fost întotdeauna loial cu partenerii și cu adversarii săi politici. A făcut, cum am mai spus, mai mult alianțe. N-a desfăcut, din voință proprie, nici una. Și nu din teama de a rămîne singur – în politică nici nu poți fi niciodată singur –, ci din încredințarea că legea oricărei dezvoltări este unitatea în diversitate. Ne-am afirmat, cît de răspicat am putut, opiniile proprii, căutînd să le înțelegem și pe-ale altora. N-am vrut să transformăm diferențele de opinii în tragedii. Am dorit să convingem, nu să impunem. PAC a respectat necondiționat regula unui comportament politic moderat și realist. Dacă a urmărit să impună vreodată ceva, aceasta a fost un anume stil în viața politică. Un stil al onestității, transparenței și eleganței.

PAC n-a fost cruțat de nereușite, de decepții și de crize. Între Timișoara și Alba Iulia am traversat două perioade grele. Cea dintîi a fost plecarea din rîndurile noastre a unora care nu ne-au socotit sinceri în proiectele noastre liberale și au dorit o mai mare certitudine înlăuntrul unui partid care se intitula liberal. (...) Al doilea moment a survenit la sfîrșitul iernii trecute, cînd PAC a decis să nu accepte ultimatumul CDR și a fost considerat retras din CDR. (...) Nemaifăcînd parte din CDR, PAC continuă să facă parte din Opoziția Democratică. (...) Partenerii de ieri nu ne-au devenit astăzi adversari. Ceea ce ne-a unit n-are de ce să ne despartă. Iar ceea ce ne-a despărțit nu trebuie acutizat. (...)

Această scurtă recapitulare istorică mi s-a părut necesară înainte de a examina, fără vorbe multe, trei categorii principale de probleme pe care PAC, pe care orice partid, trebuie să le cunoască și să le precizeze cu limpezime: **oportunitățile, riscurile și proiectele**. (...)

Oportunități

(...) Un partid trebuie să-și descopere, fără complexe, punctele tari și punctele slabe din activitatea lui, în scopul valorificării oportunităților și evitării riscurilor. (...)

1. Dincolo de program, oferta politică a PAC s-a tradus în practică prin **inițiative parlamentare**, sau ale administrației locale, prin adoptarea unor poziții punctuale, în forma unor declarații publice, prin propunerile adresate altor partide de a susține împreună anumite idei ori măsuri, prin intervenții pe lîngă Guvern, Președinție și alte instituții ale statului. (...)

2. **Administrația Locală** a reprezentat, pentru PAC, prin cei 47 de primari și viceprimari (dintre care 10 aleși în București și municipii importante), 2 vicepreședinți de consilii județene (de curînd, 3) și aproape 400 de consilieri locali, municipali și județeni, un domeniu deosebit de important, atît prin numărul membrilor partidului implicați direct în această activitate, cît și prin reprezentativitatea lor față de electorat. (...)

În ceea ce privește evoluția reprezentanților partidului nostru din administrația locală, în perioada care s-a scurs de la Congresul precedent s-au produs o serie de modificări, datorate atît evoluției partidului, cît și participării la alegeri locale anticipate, acolo unde a fost cazul.

Astfel, o dată cu desprinderea „grupului civic-liberal" și aderarea sa la PL '93, au demisionat din PAC și o serie de aleși locali; dintre aceștia, trebuie menționat primarul orașului Cîmpina (singurul primar demisionat); de asemenea, au plecat cu acest prilej cîțiva consilieri locali și județeni din București, Călărași și Vîlcea.

La semnarea protocolului Alianței Civic-Liberale am pierdut, de asemenea, consilieri județeni din Buzău, iar la ieșirea din CDR au demisionat viceprimarul Capitalei, dl. Lucian Radu, primarul sectorului 2, dl. Paul Popovăț, precum și proaspăt alesul viceprimar al municipiului Călărași.

În aceeași perioadă, prin participarea la alegeri locale anticipate, partidul nostru a reușit să cîștige cîțiva primari de comune (în județele Alba, Bistrița-Năsăud, Hunedoara, Botoșani). De asemenea, s-au obținut o serie de posturi de viceprimari, dintre care este important de amintit viceprimarul sectorului 1 al Municipiului București, dl. Marcel Bera, și al orașului Brad, dl. Mihai Costina. (...)

3. **Cunoașterea electoratului** propriu reprezintă pentru un partid un element esențial. PAC consideră valabilă premisa că nu există electorat bun sau rău. Electoratul este totdeauna acela care este – produsul istoriei ori al locului. Și, apoi, mai degrabă un partid **este ales** de un anumit electorat decît **își alege** electoratul.

PAC nu face excepție de la regulă. Din păcate, nu face excepție nici în privința apropierii nesistematice, subiective, intuitive de electoratul său. N-am știut cu adevărat dorințele, așteptările, frustrările oamenilor care ne aleg. Problema delicată este încă aceea că noi nu putem trasa cu certitudine cercul electoratului PAC în interiorul cercului electoratului CDR. CDR are un electorat de tip difuz și captiv. E posibil ca electoratul partidelor din CDR să fie o răsfrîngere a electoratului CDR. În acest caz, pentru partidele plecate din CDR se ridică destule întrebări fără răspuns clar. Principala este chiar aceea asupra motivării specifice a electoratului PAC. De ce, cu alte cuvinte, un anumit electorat de opoziție preferă PAC – nu PAC **din** CDR, nici CDR **prin** PAC –, ci PAC pur și simplu? O alta este dacă există complementaritate sau alt raport între electoratele partidelor din CDR. Acestea nu sînt întrebări teoretice. De răspunsul la ele atîrnă tactica noastră. O alianță, de pildă, se face în funcție de asemenea criterii.

PAC este un partid cu multe personalități. Unul din punctele noastre tari este chiar acesta. Punctul slab este reversul: nici un partid n-a fost acuzat mai des (ori doar caracterizat astfel cu **rea intenție**!) că este unul al elitelor. Ideologia comunistă a creat o imagine negativă elitelor. (...) Comunismul a distrus sistematic elitele. A reușit să facă uitat faptul că toate segmentele sociale și profesionale își au elita proprie. (...). Cred că este important pentru noi să reimpunem încrederea în elite, în **cei mai buni** din toate clasele, categoriile, profesiile și mediile existente. (...)

4. În sfîrșit, o oportunitate esențială este **imaginea** pe care ne-am creat-o. PAC a contat de la început pe o imagine de onestitate, moderație și intelectualitate, care a jucat deseori în favoarea lui, și cîteodată împotrivă. Omul care alege are tendința inconștientă de a se identifica pînă la un punct cu alesul lui. S-a spus despre noi, oamenii politici, și s-a spus cu maliție, că nu trebuie să fim prea inteligenți, că o doză de mediocritate ne mărește șansele. Inteligența pare deseori arogantă. Totdeauna prostul sare din baie, simțindu-se vizat. Stilul intelectual a dat de multe ori rezultate modice în politică. Stilul populist ori popular pare mult mai iubit de mase. Vorbind despre imagine, PAC nu și-a mediatizat îndeajuns cîteva însușiri. A ratat capitalizarea în imagine a faptului că n-a făcut compromisuri, că n-a furnizat cazuri de corupție, că n-a oferit clienți nici Caritas-ului și nici, dintre parlamentarii săi, miilor de AGA sau CA. (...)

Riscuri

Cel mai important risc pe care l-am întîlnit este, cu un cuvînt, **turbulența**: în acest cuvînt se adună instabilitatea mediului politic, dezamăgirea de partidele politice a unei mari părți din electorat, legislația precară și lipsa de *fair-play* a concurenței politice.

Ne confruntăm cu un mediu politic în tranziție de la o formă totalitară la una pluralistă, în care duplicitatea și lipsa de responsabilitate persistă. N-a dispărut complet dificultatea oamenilor de a-i alege pe cei mai buni dintre mai mulți. În comunism, noi, toți, **ne-am făcut** că alegem. Întîrzie să se fixeze conștiința că democrația și libertatea noastră depind de peticul de hîrtie numit **buletin de vot** pe care-l ținem periodic în mînă. Oamenii au trecut repede de la un dezinteres la altul: de la dezinteresul din anii de comunism, care consta într-o perpetuă prefăcătorie **obligată**, la dezinteresul actual, care constă în ideea periculoasă că partidele sînt singure răspunzătoare de tot răul, în vreme ce omul de pe stradă, omul simplu, n-are nici o putere și nici o vină. Dar ce pot face partidele cînd cetățeanul este apatic, plictisit ori pesimist? Conștientizarea și motivarea electoratului este, probabil, cea mai însemnată sarcină politică a partidului. Nu pur și simplu informarea lui, dar responsabilizarea lui. Această sarcină nu va fi realizată cîtă vreme vor exista instabilitate a mediului politic, lipsă de coerență, clivaje. Partidele sînt, pe de o parte, încă prea numeroase, pe de alta, nu destul de bine percepute în rațiunea de a fi a fiecăruia. Sub acest raport, PAC a avut de înfruntat două migrări ale membrilor săi către alte partide. Ne-am fi bucurat să absentăm de la acest spectacol. Dar nu l-am putut evita. Riscul a fost cu atît mai mare cu cît migrările cu pricina au antrenat membri de vază ai PAC, parlamentari, membri ai organismelor de conducere, primari. Fiind vorba de persoane cunoscute, impresia a fost că aceste migrări au fost și masive. Unii dintre cei plecați au lansat ideea destrămării unor filiale. Speculațiile presei pe această temă au fost intense. Chiar dacă lucrurile s-au clarificat ulterior, n-aș putea spune că imaginea PAC n-a avut de suferit. Am revenit acum, aici asupra problemei pentru a încerca să o prezint în datele ei reale și să-i punem punct. N-a fost vorba de o migrare masivă. Am pierdut însă cîțiva președinți de filiale și membri ai comitetelor locale. Am pierdut grupul parlamentar din Camera Deputaților, coborînd sub limita admisă de regulament pentru constituirea grupurilor. Printre cei plecați s-au numărat și personalități cunoscute în țară. E regretabil că ne-au părăsit cîțiva dintre membrii fondatori ai PAC, pe care dvs. i-ați ales la Timișoara în Comitetul Național, ca și doi dintre vicepreședinții PAC de după Congresul de înființare din 1991.

Lăsînd la o parte cauzele subiective care au generat această situație, o parte din vină o purtăm noi înșine: n-am știut să ne motivăm și să ne păstrăm oamenii. I-am ales greșit, am contat pe ei și am fost înșelați. O primă concluzie se referă la felul în care se face în PAC selecția membrilor. Va trebui să prevedem criterii mai puțin generale decît cele de pînă acum și care să nu permită transformarea partidului într-o trambulină politică. E destul să privim componența diferitelor grupuri liberale, sau numele aflate în conducerea unor formațiuni liberale, ca să ne dăm seama că PAC a descoperit, a format și pe urmă a transferat în bugetul uman al acestora cîteva zeci de personalități. Satisfacția de a fi fost sursa acestei remarcabile forțe umane pălește pe lîngă insatisfacția de a o vedea folosită de alții. Mișcarea inversă nu s-a produs la aceeași scară. Noi am refuzat, de altfel, ideea racolării unor oameni din alte partide. Dacă au existat treceri în acest sens, ele au fost cu titlu individual.

Există totuși o deosebire între ce s-a întîmplat prin trecerea la PL '93 a unor membri PAC și ce s-a întîmplat după ce PAC a fost pus în situația de a ieși din CDR. Ca s-o putem analiza, va trebui să numesc al doilea factor de risc major, legat de data aceasta de caracterul partidului nostru, așadar nu unul general precum a fost turbulența. E vorba de **criza noastră de identitate**.

NICOLAE MANOLESCU:

Raport la al II-lea Congres al Partidului Alianței Civice

Între 4 și 5 mai a.c., a avut loc la Alba Iulia al II-lea Congres al Partidului Alianței Civice.

Cum se știe, în luna martie a acestui an, printr-o decizie luată în Comitetul Național, PAC nu a acceptat ultimatumul CDR și a fost considerat retras din această alianță. Unii comentatori au văzut în gestul al PAC o sinucidere. Alții, dimpotrivă, au văzut momentul adevărului pentru PAC, cel al definirii propriei identități. Oricum, în ordine cronologică, după Congresul de la Timișoara, PAC a traversat un al doilea moment dificil (ca și primul, însoțit de migrări dar salvat de scindare). Iată de ce Congresul PAC de la Alba Iulia a fost așteptat cu interes atît de simpatizanți, cît și de adversari. Nu ne propunem o analiză politică a întîlnirii de la Alba Iulia. Vor urma cu siguranță mai multe. Dorim să consemnăm doar atmosfera dezinhibată a Congresului, reacția vie a sălii, disputele în jurul statutului și, în sfîrșit, capacitatea lui Nicolae Manolescu, președintele PAC, de a-și păstra autoritatea dialogînd, în încercarea de a convinge și nu de a impune.

Noua conducere PAC, aleasă la Congres, este:

· Nicolae Manolescu, președinte.

· Nicolae Țăran, președinte executiv.

· Comitetul Național, format din 51 de persoane, la care se adaugă cei 6 președinți ai organizațiilor regionale.

· 6 vicepreședinți, numiți de președinte, pe care Comitetul Național îi poate revoca, reprezentînd șefii de departamente: Ioan Păun Otiman – relațiile cu Parlamentul și Administrația Locală; Gheorghe Gorun – resurse umane și tineret; Costea Munteanu – programe și doctrine; Laurian Oniga – organizare; Dinu Tănase – campania electorală; Ioan Hohan – resurse financiare.

· Mihai Șora, președintele Curții de onoare și demnității.

Întrucît raportul prezentat de Nicolae Manolescu este și un discurs politic complex, vizînd stadiul actual nu doar al PAC, ci al tuturor partidelor din România (identitate, raportare la electorat, raportare la celelalte forțe politice etc.), reproducem pasaje din acest raport citit în 4 mai la Alba Iulia. (R.P.)

Nu mă tem să folosesc cuvîntul criză, fiindcă a fost cu adevărat o criză. PAC a apărut din sînul AC, ca un partid fără o doctrină precisă, dar în obiectivele căruia locul de frunte îl ocupa civismul, refacerea societății civile. Orientarea spre liberalism s-a produs ulterior, pornind de la rațiuni de doctrină economică. Neoliberalismul pe care l-a adoptat Congresul de la Timișoara adăugă viziunii, inițial preponderent civică și morală, un element, în primul rînd, economic. Conjugarea civismului și a liberalismului a fost un proces îndelung, delicat, pe care vechiul nostru program l-a reflectat cu toate dificultățile lui. A fost și o problemă de mentalitate umană. Nu numai electoratul PAC, dar chiar membrii PAC proveneau din CDR, împărtășeau credințele și iluziile CDR. Unii dintre ei acceptau greu liberalismul cu tot ce decurge din el și se despărțeau greu de o anumită abordare morală a politicului. Lor li se părea că, devenind liberali, ne pierdem acea puritate etică inițială care ne-a unit în lupta anticomunistă.

Plecarea la PL '93 a unor membri ai PAC a fost cauzată și de întîrzierea acestei clarificări doctrinare. Oamenii care au plecat au fost cei cu instincte liberale puternice. Nu doresc să-i scuz. Plecarea lor nu devine acceptabilă dacă o explic. Dar noi trebuie să înțelegem aceste lucruri, dacă vrem să le evităm în viitor. Ei s-au temut că în PAC liberalismul n-are șansă reală din pricina acelei părți din partid care i se opunea în mod spontan, intuitiv, dar eficient. La ieșirea din CDR, acest proces de limpezire avea deja alt caracter. Doctrinar, sudura civismului cu liberalismul se realizase; Alianța Civic-Liberală exista și ea, și părea să funcționeze, singura rezistență a membrilor PAC fiind la ideea de fuziune, nu la ideea de alianță. Ieșirea PAC din CDR a constituit dovada cea mai bună că, doctrinar, PAC se clarificase. Acum cei care au plecat de la noi ca să rămînă în CDR nu mai erau speriați de neclaritați ideologice, ci de eventualitatea ca PAC, mergînd singur în alegeri, să nu mai fie după 1996 partid parlamentar. (...) Din acest motiv, ei nici n-au format un grup și au devenit individual membri ai PNL. Deosebirea dintre PAC și PNL care conta pentru ei în acel moment era una singură: PNL se prezenta pe listele CDR, PAC pe liste separate. Concluzia mea este că prima migrare a avut la bază o întîrziere a precizării identității PAC (...), în vreme ce a doua nu mai are legătură cu absența identității doctrinare PAC, ci, dimpotrivă, se explică tocmai prin clarificarea identității, care, permițînd PAC să se distingă în interiorul CDR, a creat și posibilitatea distingerii lui în afară. (...)

Proiecte

1. În primul rînd, PAC trebuie să reflecteze la **ameliorarea ofertei lui politice**. (...)

Din punct de vedere practic și, dacă doriți, electoral, PAC trebuie să se definească în raport cu CDR, iar din punct de vedere doctrinar în raport cu celelalte partide liberale. Trebuie să putem răspunde clar la două întrebări: **ce oferă PAC în raport cu oferta CDR și ce oferă PAC în raport cu oferta celorlalte partide liberale sau a partidului liberal unificat**, dacă și cînd se va realiza el.

CDR a avut și va avea în continuare o ofertă multiplă, dat fiind spectrul ei politic larg, de la creștin-democrație la liberalism. O ofertă multiplă este una, în același timp, diversă și unitară. În cursul nenumăratelor discuții pe care le-am avut în CDR, a rezultat destul de clar că accentul pus pe unitate este mai puternic decît acela pus pe diversitate. Noi am fi dorit ca fiecare partid din CDR să aibă țintele sale, discursul său și adresa sa – cu alte cuvinte, electoratul propriu. Tendința către un discurs unic a confundat deseori țintele și adresele. CDR mai degrabă și-a recîștigat continuu electoratul decît a atras altul. Acest lucru se explică prin estomparea identității partidelor componente în favoarea identității globale a CDR. Dar o astfel de identitate globală este preponderent emoțională și joacă un rol important mai ales în alegeri. Însă în pregătirea electoratului în vederea alegerilor, ea devine un handicap de care nu s-a ținut seama suficient. CDR a servit mai bine dorințelor difuze ale oamenilor decît intereselor lor punctuale. PAC va trebui să încerce pe viitor să atragă acel electorat care, de opoziție fiind, nu și-a văzut reflectate interesele în politica CDR. Dacă nu există incompatibilitate între noi și CDR, anumite diferențe e normal să existe. CDR nu este doar o alianță de partide. Problema separației atribuțiilor formațiunilor componente, care nu lucrează toate pe același material uman și nu au toate același obiectiv, rămîne esențială. PAC a fost învinuit că, solicitînd această separare de atribuții, distruge unitatea CDR. Unele formațiuni nepartinice din CDR s-au simțit lezate. Dar noi n-am vrut îndepărtarea nimănui din CDR, ci doar o funcționalitate superioară. Apoi, CDR este, în partea ei pur politică, o alianță de partide istorice. Cu excepția PSDR, toate celelalte partide istorice se află în CDR. PAC nu este un partid istoric. În aceste condiții, i se deschide un cîmp destul de larg de acțiune. Charismei istorice a partidelor din CDR, PAC îi opune charisma proprie – de partid modern, născut din realitățile morale ale anilor '90 din România postcomunistă. Aici trebuie să evoc și delicata problemă a opțiunii monarhiste. PAC nu s-a proclamat nici partid monarhist, dar nici partid republican. Într-un caz ar fi fost o incompatibilitate cu actuala Constituție, pe care noi înțelegem să o respectăm, în al doilea ar fi fost un gest superfluu. De aceea, am considerat firesc să lăsăm forma de guvernămînt la latitudinea fiecărui membru, ca opțiune personală, și să nu facem din ea o problemă politică a întregului partid.

Delimitarea doctrinară de liberalismul clasic ridică alte întrebări. După părerea noastră, în România, ca și în alte țări foste comuniste, oamenii sînt supuși unei duble atracții. Pe de o parte, moștenirea economică, socială și mentală a comunismului nu poate fi eludată. Oamenii nu s-au dezvățat peste noapte de habitudinile dobîndite în decursul a aproape cinci decenii în care au trăit într-un stat paternalist și sub un regim autoritar și chiar totalitar. Economia de piață are rigorile ei și nu pot fi ignorate costurile sociale pe care reforma le presupune. Piața implică o mentalitate concurențială și un spirit de inițiativă care nu pot fi create dintr-o dată. Protecția socială joacă un rol cardinal. A trata protecția socială ca un element de stînga și a o expedia dintr-o doctrină liberală este un risc pe care nu cred că ni-l putem asuma. Succesul ideilor social-democrate în toate țările postcomuniste nu reprezintă un paradox, ci o realitate istorică. Pe de altă parte, exact aceleași elemente care definesc mental o societate pînă mai ieri comunistă pot deveni frîne în calea reformei. **Toată problema este de a mări eficiența unei societăți care dorește protecție.** Liberalismul nostru bine temperat civic urmărește să satisfacă această dublă și contradictorie nevoie a societății, care trebuie determinată să producă mai mult într-un regim al pieței, al concurenței și al inițiativei, fără să cadă victimă unor temeri naturale legate de diminuarea rolului statului, de prefacere a libertății în anarhie și a democrației în anomie. Proprietatea privată, inițiativa personală, concurența trebuie împăcate cu legea, ordinea și stabilitatea. Corupția, relațiile mafiotice, delincvența au trezit nu doar o firească reacție morală, ci și una politică, care, din nefericire, este uneori îndreptată împotriva ideii liberale și chiar împotriva ideii de schimbare. (...) Nu trebuie să ne temem că vom fi socotiți de stînga. Ni s-a spus, ca un reproș, de către liberalii *à outrance*, radicali, că sîntem de stînga. Adevărul este că nici stînga, nici dreapta tradițională nu au vreo relevanță într-un regim politic precum acela postcomunist. În toate țările postcomuniste, și dreapta, și stînga clasică pierd, indiferent în ce ordine, fiindcă orizontul de așteptare al populației transgresează, desigur inconștient, barierele dintre ele. Liberalismul social oferă, probabil, o soluție acceptabilă de către cei mai mulți și este singurul limbaj realist. Discursul social-democrat sau socialist pur este la fel de ineficient ca și cel pur liberal. Așa se explică de ce fiecare dintre aceste două discursuri opuse face concesii spontane celuilalt. Vor cîștiga acei social-democrați care vor aplica mai mult din lecția economică liberală sau acei liberali care nu se vor lăsa înspăimîntați de lecția social-democrată. Un **centru** politic stabil va fi, mai devreme sau mai tîrziu, necesar și alianțele de guvernare se vor crea în funcție de el.

Cea mai bună dovadă este că în politica externă discursul politic al diferitelor formațiuni diferă cu mult mai puțin decît în politica internă. Integrarea euro-atlantică, NATO nu sînt doar proiecte ale opoziției, dar și ale puterii actuale. (...) PAC s-a pronunțat pentru o integrare economică și pentru o aliniere legislativă rapidă. Pentru PAC, Occidentul civilizat reprezintă modelul. Primejdia recăderii în sfera de influență rusească n-a dispărut. (...)

2. **Ameliorarea structurii organizatorice** este cel de-al doilea proiect fundamental al PAC. (...)

3. Mi-a rămas să evoc un singur aspect al proiectului PAC, și anume acela al **potențialelor lui alianțe**. Cred că alianțele cele mai fructuoase trebuie să fie acelea doctrinare. Experiența alianței CDR, în care n-a funcționat complementaritatea, ci adițiunea, mă face prudent cu privire la orice alianță suprastructurală. Este totuși limpede că nici un partid nu va merge singur la guvernare în 1996. Pactele de guvernare vor fi la ordinea zilei și ele trebuie pregătite prin înțelegeri electorale. Consider că PAC nu-și poate permite luxul de a refuza această strategie și Congresul trebuie să dea conducerii mînă liberă de a studia toate ofertele, în această privință, și de a face oferte proprii. Singurul lucru pe care numai Congresul poate și trebuie să-l decidă este fuziunea cu alte partide. Dacă va fi cazul. În timpul discuțiilor cu privire la fuziunea liberală din toamna trecută, marea majoritate a mesajelor primite de la filiale a fost net împotriva ideii. Nu cred că acest punct de vedere s-a schimbat între timp. PAC dorește să rămînă PAC. Astăzi, poate mai mult ca oricînd în trecut, PAC are conștiința identității sale.

Conferință de presă

Concluzii negative ale Consiliului Europei în problema Administrației Locale din România

Săptămîna trecută mai) au avut loc la București Reuniunile organizate de Congresul Puterilor Locale și Regionale al Consiliului Europei. Delegația, condusă de Alain Chenard (Franța), vicepreședintele Congresului, a avut următoarea componență: Rinaldo Locatelli, șef al secretariatului Congresului, Antonio De Sabata (Italia), raportor pentru România în cadrul Congresului, Ioan Onisei (România), dl. Storelli (Elveția), dl. Rybendreg (Suedia) – membri ai Congresului, și Ricardo Priors, Nicolas Levrat – experți.

Reuniunile Congresului Puterilor Locale și Regionale al Consiliului Europei de la București au fost precedate de riguroase investigații ale unei echipe de specialiști ai CE privind stadiul actual al Administrației Locale în România în raport cu Carta europeană a autonomiei teritoriale, pe care țara noastră a semnat-o anul trecut la Strasbourg.

La conferința de presă din 3 mai, delegația CE a prezentat primele concluzii cu privire la studiul întreprins în România. Alain Chenard, vicepreședintele Congresului, a precizat că, în România, cifrele aleșilor locali care astăzi nu se mai află în post (demiși, suspendați sau demisionari) sînt anormale. Comisia de experți a identificat contradicțiile legislative sau gradul de generalitate al legilor care au permis abuzul puterii centrale.

„Era necesară", a precizat Alain Chenard, „o imediată modificare a cadrului legislativ și adoptarea pachetului de legi prin care să se asigure funcționarea efectivă a Administrației Locale". „Fără această intervenție, nu vor putea avea loc viitoarele alegeri locale", a mai spus Alain Chenard.

Nu a scăpat experților nici excesivele puteri ale prefectului, felul în care este demis un primar (neținîndu-se cont de prezumția de nevinovăție și de cuvîntul Justiției). În urma întîlnirilor cu reprezentanții Guvernului (Octav Cozmîncă și Viorel Hrebenciuc), delegația CE **a sugerat** Executivului să reducă presiunile la adresa primarilor, fiind indispensabil ca demiși care au cîștigat în instanță să fie repuși în drepturi cu toate reparațiile morale și materiale.

Antonio De Sabata a ținut să adauge că, așa cum rezultă din analizele experților, în România este o insuficientă stare de autonomie locală. Rămîne inexplicabil refuzul Guvernului României de a respinge ajutorul european în vederea formării cadrelor ce urmează să lucreze în Administrația Locală.

Comisia prezentă în România urmează să întocmească un Raport și o Recomandare ce vor fi prezentate sesiunii plenare a Congresului Puterilor Locale și Regionale, între 30 mai–1iunie 1995.

Iată concluzia severă a delegației CE la București: „Nu am venit să dăm lecții și nu ne putem substitui Justiției române, totuși țara dumneavoastră a aderat la niște documente pe care trebuie să le respecte. Așteptăm din partea autorităților române gesturi rapide. Nu trebuie să uităm că democrația începe cu o bună și corectă funcționare a Administrației Locale".

Pagini realizate de RODICA PALADE

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Consiliul Europei: respectarea angajamentelor

Directivele Halonen

Prin *Directiva 488* din 1993, Adunarea Parlamentară a CE și-a însărcinat *Comisia Politică* și *Comisia Juridică și pentru Drepturile Omului* „să vegheze îndeaproape la angajamentele luate" de către autoritățile noilor state membre și să înainteze Biroului, din șase în șase luni, rapoarte despre modul cum au fost ele respectate. La originea *Directivei* din 1993 s-a aflat doamna Tarja Halonen (Finlanda; socialistă). În sesiunea din ian. 1995, ea a propus Adunării o nouă *Directivă (508)* pentru întărirea acestui control. Propunerea d-nei Halonen era urmarea *Declarației asupra respectului angajamentelor luate de către statele membre*, adoptată de Comitetul de Miniștri la 10 nov. 1994, care, la rîndul ei, a avut drept consecință un text al secretarului general, Daniel Tarschys („*Elemente de reflexie referitoare la lărgirea Consiliului Europei*"), din care spicuim două citate semnificative: „Este esențial pentru credibilitatea organizației noastre ca acest **monitoring** să se refere la toate statele, oricare ar fi vechimea lor. S-ar evita în acest fel riscul inegalității de tratament și relativizarea standardelor. (...) Începe să se pună întrebarea: pot standardele noastre să fie aplicate în mod diferit, cu mai mare sau mai mică exigență, în funcție de nivelul de dezvoltare juridico-instituțional al statului respectiv? Secretarul general nu crede acest lucru. Principiile și obligațiile pe care statele le semnează nu pot fi aplicate «à la carte»". Biroul Adunării a trimis propunerea noii *Directive* a doamnei Halonen *Comisiei Juridice și pentru Drepturile Omului* (pentru raport), precum și comisiilor *Politică*, *a Relațiilor cu țările nemembre* și celei privind *Regulile de procedură* (pentru avizare).

Raportul Columberg

În ședința din 26 aprilie, raportorul Dumeni Columberg (Elveția; democrat-creștin) a explicat de ce procedura de pînă acum era lacunară: 1. Cele două comisii (*Politică* și *Juridică*), aflate pe picior de egalitate, nu și-au coordonat rezultatele, fapt vizibil în cazul Estoniei (unde, de altfel, n-au ajuns nici la aceleași concluzii). Coordonarea rapoartelor n-a fost găsită satisfăcătoare decît în cazul României și al Bulgariei. 2. Rapoartele, în care s-au investit timp și bani, se adresau doar Biroului, membrii Adunării, guvernele, media, publicul nefiind puși la curent cu rezultatele lor. În discuția Adunării nu a ajuns decît Estonia, iar Biroul nu le-a făcut publice decît pe cele ale României și Bulgariei. 3. Procedura de pînă acum nu a permis Adunării să-și dea seama dacă țările contractante și-au respectat sau nu angajamentele. Autoritățile statelor recalcitrante riscau cel mult o mică mustrare „cu ușile închise". Noua *Directivă* a doamnei Halonen conferă comisiilor dreptul de a-și prezenta rapoartele direct Adunării.

Comisia Juridică și pentru Drepturile Omului dobîndește prioritate

D. Columberg a adus proiectului o modificare, favorizînd *Comisia Juridică* în raport cu cea *Politică*:. Raportul urmează a fi făcut de *Comisia Juridică*, pentru că (a spus D. Columberg) majoritatea angajamentelor luate de către statele membre sînt de natură juridică sau legate de drepturile omului. În privința drepturilor omului, D. Columberg a dat ca exemplu tratarea problemei minorităților naționale în conformitate cu *Recomandarea 1.201* (problemele minorităților naționale sînt incluse la instituțiile legate de drepturile omului). *Comisia Politică* este și ea solicitată în controlul angajamentelor (nerespectarea angajamentelor luate de către statele membre riscă să aibă consecințe politice), dar numai pentru avizare. Lord Finsberg (vicepreședintele *Comisiei Politice*) a încercat să repună pe aceeași linie cele două comisii în cursul dezbaterii care a urmat. „Constituțiile sînt modificate prin voința oamenilor politici, nu a juriștilor", a argumentat Lord Finsberg, dar amendamentul 5, propus în acest scop, nu a fost adoptat.

După adoptarea noii *Directive* (a spus D. Columberg), Adunarea Parlamentară nu va trebui să se mai expună acuzației frecvente că face distincții nedrepte și arbitrare între statele membre vechi și noi. Pentru noii primiți este prevăzută verificarea angajamentelor contractate, în termenii fixați. În privința vechilor membri, *Comisia Juridică* sau *Politică* urmează să facă propunerea supravegherii unei anumite țări. Ca urmare, un raportor se va deplasa la fața locului pentru a examina, împreună cu autoritățile naționale, situația contestată. În baza raportului, *Comisia* urmează să stabilească apoi dacă situația este îndeajuns de gravă pentru a fi supusă Adunării.

Dublul standard continuă să existe între vechile și noile democrații

Cum se poate discerne, o anumită diferență continuă să subziste între controlul făcut în democrațiile recente, neconsolidate, și cel din democrațiile occidentale. Noua *Directivă* preia din mers o *Rezoluție* (așadar, un act obligatoriu al Adunării), *1031* din 1994, care cerea statelor devenite membre ale Consiliului Europei după 1989, cînd se înființase statutul intermediar de „invitat special", să respecte nu numai Statutul CE, Convenția europeană a drepturilor omului etc., ci și toate angajamentele legate de principiile fundamentale ale Consiliului Europei, pe care, de bunăvoie și nesilite de nimeni, și le-au luat pe vremea cînd cererea lor de primire era examinată de Adunarea Parlamentară.

Controlul se va exercita deci automat pentru membrii noi și la sesizarea uneia dintre cele două comisii, în caz că unul dintre membrii vechi încalcă flagrant dispozițiile Consiliului Europei. Pentru exemplificarea unor stări de lucruri, Adunarea Parlamentară a și luat în discuție cazul Turciei. Rezultatul a fost retragerea delegației și un schimb de comunicate dure, mai ales din partea Ankarei.

Însă ideea necesității întăririi controlului a reapărut în discuții: „Adunarea a acceptat înăuntrul ei state care nu satisfăceau normele organizației noastre și n-a făcut nimic pentru a corecta această stare de lucruri. Politica struțului este foarte dăunătoare creditului de care se bucură CE, mai ales cînd el pretinde că luptă contra xenofobiei și a rasismului. De azi înainte trebuie să omorîm acest vierme care ne roade instituția", a spus David Atkinson (conservator, Marea Britanie).

Care va fi deci procedura viitoare?

Se desemnează un raportor, de preferință cel de la primirea statului respectiv în CE. După, eventual, o vizită în țara respectivă, acesta își redactează raportul. Cele două comisii vor lucra îndeaproape. Rezultatul muncii lor va fi un proiect de hotărîre cu propuneri clare pentru ameliorarea situației în țara respectivă. Adunarea poate sancționa nerespectarea angajamentelor fie prin neratificarea unei delegații parlamentare naționale, fie, în cazul că țara continuă să fie recalcitrantă, adresînd Comitetului de Miniștri o *Recomandare*. Cît privește sancțiunile, pînă să se ajungă la ele, există destule bariere, astfel încît se vor dovedi neîntemeiate temerile unora că opoziția politică din anumite țări ar putea abuza de această procedură pentru a șicana autoritățile.

În *Comisia Juridică și pentru Drepturile Omului*, proiectul *Directivei 508* fusese adoptat cu 23 voturi **pentru** și 4 **abțineri**. Președinta acestei comisii este doamna Lydie Err (Luxemburg, socialistă), vicepreședinți sînt Gunnar Jansson (Finlanda, liberal) și Walter Schwimmer (Austria, Partidul Popular European). Frunda György și Adrian Severin fac parte din această comisie și ambii au participat la vot.

Patru comisii diferite avizează înăsprirea controlului

Acest proiect de *Directivă* a primit avizul a 4 comisii. Jean Seitlinger (UDF, Franța), președintele *Comisiei pentru Relațiile cu țările europene nemembre*, a reamintit *Apelul* prezentat acestei comisii la reuniunea din 2 decembrie 1994, cînd el a fost semnat de mai mulți membri ai săi (din România – Valentin Gabrielescu). În *Apel* se spunea: „Unele dintre țările noi membre au fost primite deși se știa foarte bine că nu erau satisfăcute condițiile de admitere. Avizul Adunării cerea ca anumite angajamente să fie ținute după primire, dar este foarte evident acum că normele respectate sînt și mai scăzute după momentul adeziunii. Trebuie să ne gîndim la o procedură mai eficace de control, mai ales după adoptarea *Recomandării 1.257* asupra lărgirii Consiliului Europei prin includerea republicilor non-asiatice din fosta URSS, ale căror cereri de primire nu vor putea fi acceptate fără importante compromisuri în privința normelor Consiliului Europei. De fapt, nu există o procedură clară a felului în care noile state membre care nu își țin angajamentele trebuie să răspundă în fața Adunării. *Comisia de Relații cu țările europene nemembre* este îngrijorată de faptul că lărgirea CE va duce la noi compromisuri în privința normelor de aderiune, care vor antrena o continuă erodare".

„Dacă nu ar fi existat CE, el ar fi trebuit inventat, fiind vectorul ideal de a facilita tranziția de la un stat centralizat, cu partid unic, la un stat dotat cu o economie fondată pe regulile pieței și un parlament multipartit", a spus Lord Finsberg (vicepreședintele *Comisiei Politice*). În avizul său, favorabil proiectului noii *Directive*, Lord Finsberg a reamintit și numele lui Peter Sager, cel care a inventat conceptul statutului de „invitat special".

Amendamentul 9 al Directivei 508: Recomandarea 1.201

O dată cu proiectul acestei *Directive* au fost depuse 9 amendamente, votate în ordinea următoare: 8, 4, 1, 3; 9 și subamendamentul 1. Apoi 5, 2, 7 și 6.

Amendamentul 9 este cel care a polarizat în România toate discuțiile ulterioare. Iată-l: „În proiectul de *Directivă*, după paragraful 9 se va insera un nou paragraf, după cum urmează: «Țările care sînt sau care vor fi candidate la primirea în Consiliul Europei ca membre cu drepturi depline trebuie să se conformeze *Recomandării 1.201* (1993). Respectarea acestei *Recomandări* va fi inclusă în procesul de supraveghere". Amendamentul a fost semnat de Lord Finsberg, Leni Fischer (Germania, președinta *Comisiei de Cultură*), Peter Schieder (Austria, președintele Grupului Socialist), H. Berg (Norvegia), Sir Russel Johnston (Marea Britanie, vicepreședintele *Comisiei de Cultură*), Barsony András (Ungaria, vicepreședintele *Comisiei Politice*), Dieter Schloten (Germania, SPD).

La acest amendament, Frunda György și Lydie Err au prezentat un subamendament menit să șteargă diferența între țările candidate și țările deja membre în CE. Contra amendamentului 9 a luat cuvîntul doar Valentin Gabrielescu (PNȚCD, România), spunînd: „Nu înțeleg bine motivele pentru care este reamintită *Recomandarea 1.201* în amendamentul nr. 9. După opinia mea, *Convenția-cadru* o înlocuiește. Ea a fost votată de această Adunare și ratificată de guvernele naționale. Revenim acum la un document, după părerea mea, caduc. Propun Adunării să nu-l voteze".

Recomandarea 1.201 a fost susținută de președinta *Comisiei Juridice și pentru Drepturile Omului*, doamna Err, astfel: „Dacă liderii grupurilor politice au căzut de acord că trebuie reamintită *Recomandarea 1.201* în această *Directivă*, e pentru că *Recomandarea* aceasta are o valoare specială". Senatorul Florin Rădulescu-Botică a prezentat, cu această ocazie, un text scris, pe care din lipsă de timp nu l-a mai putut pronunța și care a fost anexat la dosarul discuțiilor. În afara argumentelor deja invocate, el specifica rezerva nu față de întreaga *Recomandare*, ci doar față de punctul 11, care ar permite o autonomie sau un statut special pe baze etnice: „Interpretarea eronată a unor atare dispoziții, insuficient definite, poate duce la acte inadmisibile – de separare teritorială pe baze etnice. Este cazul României, în care UDMR luptă pentru acest scop. Sînt, fără îndoială, cereri și acțiuni cu un caracter profund destabilizator pe plan european, antidemocratice și anticonstituționale". Textul respectiv mai scoate în evidență anumite contradicții („Cum se poate explica perspectiva asupra drepturilor minorităților, ținînd seama de faptul că *Directiva* impune *Recomandarea 1.201*, dar Convenția-cadru nu o ia în considerație?" sau „Cine și cînd va controla aplicarea *Recomandării 1.201* în statele membre ale CE care nu au luat angajamente speciale în această privință?").

Întrucît nu a reușit să se înscrie destul de repede la cuvînt și să vorbească destul de scurt, senatorul Florin Rădulescu-Botică n-a mai primit răspuns la aceste întrebări. Și amendamentul 9 și subamendamentul au fost adoptate, cu 4 voturi împotrivă: Rădulescu-Botică, Golu, Păunescu, Buzatu. Iuliano, Mociot și Moțiu nu apar nici la voturi **pentru**, nici la voturi **contra**. Dar despre delegația română parlamentară, ca și despre discursul lui Horn Gyula, care a urmat, săptămîna viitoare.

CORNEL IVANCIUC

Vasile Ionel este motorul Instituției Prezidențiale

Războiul umbrelor din Consiliul Suprem de Apărare

După plecarea lui Ioan Talpeș la direcțiunea SIE și a lui Iosif Boda ca ambasador al României la Berna, conflictul de orgolii dintre Vasile Ionel și Virgil Măgureanu s-a acutizat progresiv, debordînd în presă prin anumite informații confidențiale. În scopul moderării partidei SRI, care cîștiga tot mai multă influență pe lîngă Președinție, Ministerul de Interne și-a promovat propriul om în CSAT, pe generalul Gheorghe Carp. Însă, la scurtă vreme, Carp a fost atras de partea lui Măgureanu, astfel că în vara anului trecut s-a lansat zvonul că generalul de la Interne va fi mutat în armată. Consilier și director al Direcției pentru Probleme Militare și Ordine Publică din Departamentul de Analiză Politică de la Președinție, Carp a fost detașat la Cotroceni prin decret prezidențial, în primăvara anului 1993, din conducerea Ministerului de Interne, prin filiera lui Cico Dumitrescu și în urma presiunilor generalului Dănescu. Devenind incomod din cauza apropierii de Măgureanu, Carp ajunge ținta lui Vasile Ionel, astfel că, la scurtă vreme, opinia publică este intoxicată cu zvonul că tocmai generalul Carp ar fi acea persoană misterioasă care furnizează informații secrete săptămînalului *România Mare*. În mod spectaculos, Măgureanu își sacrifică însă doi oameni: col. Tudorache Maravela și col. Ioan Jugănaru, comandantul și respectiv adjunctul Diviziunii de Protecție a SRI, care sînt făcuți responsabili pentru scurgerile de informații înspre tribuna de opinii a senatorului C.V. Tudor. Următoarea mișcare a lui Vasile Ionel, cu scopul de a-l tempera pe Măgureanu, are semnificații mult mai profunde: reevaluarea întregii activități a Ministerului de Interne, începînd cu verificarea de către Comisia de Apărare și Ordine Publică a Senatului a tuturor abuzurilor, promovărilor, retrogradărilor și trecerilor în rezervă ale unor cadre din MI; aprecierile defavorabile ale Comisiei privind acțivitățile desfășurate de UM 0215 în folosul SRI; propunerea ca, începînd din ianuarie 1995, UM 0215 să fie supravegheată de către Comisia de Control a SRI (mișcare care n-a mai avut loc) și, în fine, înlocuirea ministrului George Ioan Dănescu, cu senatorul Doru Ioan Tărăcilă. Prin plecarea lui Carp din CSAT, conflictul dintre Vasile Ionel și Virgil Măgureanu s-a reactivat, iar în ultima vreme directorul SRI a repurtat victorie după victorie. Pentru a-l tempera pe Măgureanu, Vasile Ionel susține tot mai insistent ideea ca Brigada Antiteroristă a SRI (avînd o puternică celulă informativă și cadre provenite din SIE) să fie trecută sub comanda Ministerului de Interne.

Cine finanțează campaniile prezidențiale?

Dintr-un plan mult mai etanșeizat, prin ambrazura CSAT au transpărut anumite informații cu privire la controlul, cel puțin bizar, pe care îl exercită Departamentul de Analiză Politică (DAP) de la Cotroceni asupra unor sectoare de producție specială, coordonate de Departamentul Înzestrare al Armatei (DÎA). Există o bogată documentație în acest sens, care atestă că vocația de ofițer de informații militare a lui Vasile Ionel n-a coagulat în prestațiile pe care i le arogă triada de funcții cu care s-a investit și că a expandat în planuri subiacente mult mai largi (de exemplu, controlul asupra Secției Optoelectronică Militară de la Măgurele). El însuși șef, pînă în 1980, al DÎA, Vasile Ionel continuă să dirijeze producția specială militară, prin pîrghiile Departamentului de Analiză Politică (Marius Guran și Paul Dobrescu). Astfel, regiile autonome militare din cadrul DÎA par să se subordoneze direct CSAT, și nu MApN. Sînt vizate aici RATMIL (Regia Autonomă de Tehnică Militară), care coordonează producția de armament și de tehnică de luptă de la societățiile **Faur**, **Electromagnetica**, **Turbomecanica** din București, uzinele mecanice din Sadu, Tohani, Cugir, Brașov, Zărnești, cît și **R.A. Romtehnica**, de import-export a armamentului. Afacerea **Tigareta**, în care a fost implicat contraamiralul Ion Plăviciosu, comandantul UM 02512 Clinceni, de cercetare-proiectare militară, și colonelul Marcu Tudor, șef al Biroului import-export din **Romtehnica** (fratele senatorului C.V. Tudor), a protejat, de fapt, tranzacțiile cu armament spre Liban, din care, numai în perioada 02.10.1991–06.03.1993, **Romtehnica** a avut un beneficiu de 74,1 milioane dolari. Sînt indicii că o parte din cîștig a identificat un genuin canal de expansiune în campania prezidențială a anului 1992. Ar fi prematur de conchis dacă este vorba aici de o inabilitate conjuncturală sau de un comportament instituționalizat, care tinde, oricum, să înglobeze sub umbrela CSAT și alte substructuri ale MApN ori ale MI. Din dosarul DÎA, observatorul avizat de astăzi poate trage concluzia

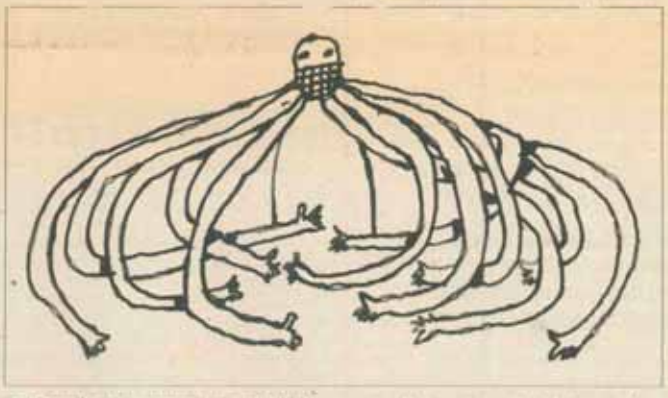

că afacerile cu armament au contribuit, pînă în 1989, la **operațiunile valutare speciale** (OV) ale lui Ceaușescu. De aceea, nu trebuie să surprindă pe nimeni că fostul succesor al lui Vasile Ionel la comanda DÎA, Victor Athanasie Stănculescu, este rulat în 1990 ca ministru al MApN. Există însă un alt șir de echivalențe în biografiile factorilor militari de decizie, cel puțin anxioase, din perspectiva noastră, a românilor, privind definiția genetică achiziționată în școlile moscovite. Astfel, Vasile Ionel a absolvit, în anii '80, Academia de Artilerie din Moscova; contraamiralul Emil (Cico) Dumitrescu, actualul șef al Departamentului Înzestrare din MI, a făcut o specializare în URSS în decontaminarea chimică a navelor. Cico Dumitrescu controlează Regia Autonomă a Ministerului de Interne (RAMI), care a înglobat fosta **ICE Dunărea** – una dintre cele mai rentabile întreprinderi de comerț exterior ale lui Ceaușescu, plus fabrica de diamante sintetice a DSS; gral. mr. Ion Roșca, consilier pentru probleme militare al premierului Văcăroiu, absolvent al Școlii Militare de Chimie din Kostrova (URSS) și fost subaltern al lui Vasile Ionel în DÎA.

CSAT nu și-a negociat limitele transparenței

Între viguroasa și infisurabila morfologie a CSAT și organismul jenant de plăpînd al celor două comisii de apărare parlamentare s-a instituit o cezură aproape dramatică. Suflul prezidențial autoritar, care animă conceptul de *stat-națiune* și care s-a rarefiat în înălțimile transcendentale ale CSAT, a anulat, practic, competențele Parlamentului de a excercita un control onest și democratic asupra abilităților serviciilor secrete; control rezumat, de fapt, așa cum s-a exprimat recent senatorul Radu Alexandru Timofte, doar la politica bugetelor. Dincolo de incontinențele postulate ale Parlamentului, apariția mirobolantă a CSAT ține mai mult rațiunile statale împletite intim cu cele ale Statului-Ceaușescu decît cu ale unui stat de drept, așa cum se reclamă cu aplomb România. Opacitatea îngrămădită tragic deasupra CSAT va anihila, pentru multă vreme de-acum înainte, șansa ca factorii de control parlamentar să poată permeabiliza eficient straturile tot mai compacte și mai ocultate ale Instituției Prezidențiale.

Apărut la intersecția acestei lupte surde de interese din CSAT pe de o parte, iar pe de alta a rivalităților inerente dintre structurile informative, cazul Patapievici poate fi un serios avertisment că fragila societate civilă este pîndită în permanență de enorme forțe oarbe. Indiferent dacă acel fantomatic căpitan Soare este un ofițer activ de informații ori un detectiv care execută o comandă pentru SRI, prin intermediul UM 0215 sau al SPP, de un lucru, cel puțin, nu ne putem îndoi: că adevăratul dușman al mentalităților Securității și al noilor structuri informative, încă hieratice și cu o jenantă definiție arhaizantă a metodologiilor, dar capabile oricînd să solidarizeze în fața ideilor și a opiniilor, este inteligența. Or, pentru a se apăra el însuși de degetul acuzator al opiniei publice, **căpitanul Soare** s-a investit cu semnul tipic al diversiunii, ca principală componentă a mașinii dezinformării; pe cîtă vreme dezinformarea trădează amprenta comportamentală, imposibil de escamotat, a poliției politice.

Un dușman al singurătății

Drumul către casă – emisiune cuprinzînd informații din viața Capitalei – coordonator Diana Ioan (de luni pînă vineri, ora 15.00)
Rockada mare – realizator Florian Pitiș (marți, ora 22.00)
Cîntăreața chelă – lumea teatrului: noutăți, interviuri, analize – realizator Alin Gălățescu (miercuri, ora 17.15)
Turnul de veghe – Dezbatere cu lumea presei asupra principalelor probleme ale momentului – realizator, directorul postului **Radio Tinerama**, Cornel Ciomăzgă (vineri, ora 18.00)
Căutările modei – lumea modei; perioade, stiluri, manechine – realizator Alin Gălățescu (vineri, ora 21.15)

Fără anestezie – invitatul săptămînii în dialog cu directorul postului **Radio Tinerama**, Cornel Ciomăzgă (sîmbătă, ora 18.00)

ALEXANDRU ZUB

România și Republica Moldova

În perioada 24–29 aprilie a.c., a avut loc la București și apoi la Iași seminarul internațional „Statele sud-est europene sub semnul unificării europene", organizat de Institutul de Cercetări Românești, Hochschule für Politik – München, Fundația Hanns Seidel, Fundația Soros pentru o Societate Deschisă și Centrul Cultural German – Iași. Faptul că acest seminar a avut loc în România, și nu în altă țară din Europa de Răsărit (cum s-a dorit inițial), îl datorăm intervenției domnului Dionisie Ghermani, directorul Institutului de Cercetări Românești, care s-a ocupat propriu-zis de organizarea acestei manifestări în România.

Comunicările citite în cadrul seminarului (de cercetătorii germani și români), precum și discuțiile din jurul acestora au reprezentat o prețioasă bază pentru definirea realităților din spațiul sud-est european, surprinzînd cu luciditate unele aspecte contradictorii (cum ar fi, de exemplu, integrarea europeană în fața hegemonismului rus).

Iată titlurile cîtorva comunicări: „Solidaritate regională și integrare europeană" (prof. dr Alexandru Duțu); „Ce este Europa? Unde se află Europa?" (prof. dr. Dieter Blumenwitz); „Regionalismul – concept național și transnațional" (prof. dr. P.C. Mayer-Tasch); „Noi și Occidentul" (Octavian Paler); „România – între Balcani și Europa" (prof. dr. Nicolae-Șerban Tanașoca); „Statele sud-est europene și sindromul «Rusia»" (prof. dr. Dionisie Ghermani).

Textul domnului Alexandru Zub a fost citit de domnia sa în cadrul secțiunii ieșene a seminarului. Intenționăm ca, în viitor, să publicăm și alte comunicări ale acestui foarte interesant seminar.

Planul Lukianov conținea măsuri pentru păstrarea controlului asupra spațiului sovietic

O asemenea temă, susceptibilă de abordări multiple, nu poate fi tratată cum se cuvine într-un cadru restrîns ca acesta. Ea s-a impus totuși printr-o actualitate stringentă, fie și antrenînd o schematizare a problematicii. Într-o Europă ce încă își caută vocația, limitele, echilibrul, două state românești vecine constituie oricum o problemă, comparată, nu fără temei, cu problema celor două Germanii, deja rezolvată.

Poziția geopolitică a României și a Republicii Moldova, la limita de vest a fostului imperiu sovietic, sporește interesul analiștilor din diverse domenii pentru acest spațiu. Înainte de analiști, oamenii politici, diplomații, strategii militari se simt îndemnați a explora zona și a căuta soluții. S-a văzut aceasta din primul moment al colapsului sovietic, care punea sub semnul urgenței problema „succesiunii".

Acum se știe că Uniunea Sovietică n-a fost luată chiar prin surprindere de schimbările produse, deși n-a putut să le prevadă cadența, amplitudinea, urmările ultime. Planul Lukianov indica măsuri precise, menite să asigure controlul spațiului respectiv în orice situație. Pentru România și Republica Moldova, fiind vorba de granița apuseană a imperiului, aceste măsuri trebuiau să fie prudente, abile, în acord cu doctrina gorbacioviană a noii ordini, care prevedea o „casă comună a Europei" și un sistem de echilibru mai elastic. „In search of a New World balance" e tema unui congres internațional ce a avut loc de curînd la Genova (9–11 martie 1995), cu ocazia împlinirii unui deceniu de la punerea pe rol a programului **Perestroika**. În 1985, Republica Moldova era departe de a-și închipui un statut de independență, iar România se adîncea în mizeriile unei dictaturi fără orizont și fără supleţea necesară momentului.

„Perestroika" însemna renovare de sistem, nu schimbări de graniță în zona dominată de sovietici

Un asemenea sistem autarhic, impus la limită, nu putea duce decît la explozie, cum s-a și întîmplat, în pofida avertismentelor lui Gorbaciov. În ultima clipă, la al XIV-lea Congres al PCR (20–24 nov. 1989), Ceaușescu a crezut că poate plusa în direcția recuperării naționale, evocînd necesitatea de a se aboli în fine pactul sovieto-german din 1939 și consecințele sale. Era însă tardiv și chiar primejdios, fiindcă proiectul gorbaciovian nu tolera asemenea veleități, mai ales că ele se manifestau deja în statele baltice. **Perestroika** voia să însemne, de fapt, numai o renovare de sistem, pentru a-i spori eficiența, nu și schimbări de granițe în zona dominată de sovietici. Asemenea schimbări erau posibile, teoretic, pe baza acordului de la Helsinki (1975), numai prin consimțămînt mutual, ceea ce nu intra, desigur, în vederile Moscovei.

În cadrul comunității românești, schimbările au început mai întîi la Est

Moscova urmărea deci să îndrepte un sistem care se încăpățîna să refuze orice reformă autentică, tolerînd numai un mimetism al schimbărilor de structură. Totuși, „transparența" și „restructurarea" au permis mai multă libertate, iar libertatea a înlesnit schimbări imprevizibile pentru autorii scenariului. În cazul comunității românești (de o parte și de alta a Prutului), schimbările au început mai întîi la Est, sub lozinca luptei contra „stagnării" de tip brejnevist și în spiritul reformismului schițat de Gorbaciov. De acolo au venit patetice chemări la trezirea conștiinței naționale, chemări emise de un mănunchi de intelectuali cîștigați pentru „noua ordine" [1]. La 31 august 1989, în acest spirit, limba română era recunoscută la Chișinău ca limbă de stat și se adopta alfabetul latin. Erau achiziții simbolice, care aveau să antreneze apoi altele: tricolorul ca drapel (27 apr. 1990), stema de stat (3 nov. 1990) etc.

Dincoace de Prut, în România, anchiloza regimului ceaușist a dus la marea explozie din 16–22 decembrie 1989, prelungită în convulsii și căutări dramatice, din care avea să rezulte înlocuirea acelui regim cu o formulă hibridă, de relativă continuitate a sistemului. Tentativa de radicalizare a acestuia a eșuat, nu fără contribuția ocultă a Moscovei, care a știut să întrețină mereu o atmosferă de agitație și neliniște cu totul nefavorabilă unei asistențe eficace din partea lumii apusene.

„Asistența" sovietică la geneza regimului instalat la 22 decembrie 1989

Izolată pînă de curînd prin ceaușism, România reintra astfel în izolare, grație imaginii terifiante pe care o răsfrîngea în afară, de la „evenimentele" din decembrie („a postmodern revolution", după expresia unui analist englez, Charles King) pînă la repetatele „mineriade" și scandaloasele dezvăluiri despre „teroriști" făcute de mass-media. Nu interesează aici cît din această situație se datora unei triste realități interne, și cît imixtiunilor interesate din afară. Fapt e că, astfel, România n-a putut lua „startul" pe care conta, întîrziind procesul de reforme și integrarea europeană: aspecte complementare ale unui proces unic menit a consolida și legitima noul regim.

„Asistența" sovietică la geneza regimului instalat la 22 decembrie 1989 și legitimat apoi prin alegeri, la 20 mai 1990, se cunoaște și a făcut deja să curgă destulă cerneală. Este un segment dintr-o lungă istorie, încă în curs, cu urmări dintre cele mai grave pentru România. Fiindcă echipa venită atunci la putere era compusă din politicieni formați la Moscova, cu interese vădit ancilare, deși a mimat mereu o conduită pro-apuseană.

Cît despre Occident, el avea o experiență pe acest tărîm, din epoca lui Ceaușescu, și nu mai era dispus să accepte jocul de-a independența. Va trebui să treacă timp pînă să se ajungă la o relație satisfăcătoare cu regimul prezidat de Ion Iliescu, în condițiile unui program de extindere spre Est a granițelor „Europei" și de instituire a unui nou echilibru geopolitic.

Europa cu trei viteze era de fapt o Europă cu mai multe viteze

Mișcarea inversă, a statelor ex-comuniste spre „Europa", nu e mai puțin caracteristică pentru intervalul început o dată cu seria de „revoluții" din centrul și sud-estul continentului. S-a produs chiar o competiție pentru a dobîndi favorurile statelor apusene, o veritabilă *steeple-chase* care a făcut să se contureze grupul de la Visegrad, cu veleități mai mari, în care România n-a izbutit să intre. Este grupul ce se voia admis mai întîi în structurile vest-europene, cu viteză maximă, pe cînd restul țărilor din sistemul sovietic urmau să fie acceptate, pe rînd, cu alte viteze. „Europa celor trei viteze", de care s-a vorbit, era de fapt o Europă cu încă mai multe viteze, căci fiecare stat avea în fond mersul său, cadența sa, într-o lume care adopta deschis pluralismul. Uniunea Sovietică însăși se dorea cuprinsă într-o Casă Mare a Europei, formulă prin care Gorbaciov a cîștigat destui partizani pe continent.

Pentru că forțele rusofile au fost mai puternice, Moldova n-a reușit să aplice „modelul baltic"

Numai că Uniunea Sovietică n-a putut supraviețui marilor convulsii născute sub zodia **perestroikăi** și evoluția ulterioară a ansamblului a pus destule semne de întrebare. Gorbaciov s-a străduit din răsputeri să facă sistemul funcționabil, dar n-a putut decît să-i prelungească oarecum agonia. S-au desprins mai întîi țările satelizate din centrul Europei, apoi cele din sud-est, pe rînd, iar la urmă, grație puciului de la Moscova, din august 1991, statele din componența URSS. Dintre acestea, țările baltice aveau cele mai mari șanse, dat fiind că anexarea lor nu fusese recunoscută de occidentali. „Modelul baltic" a voit să-l pună la lucru și Moldova, situată la altă extremă a imperiului, numai că aici forțele rusofile s-au dovedit încă mai puternice, limitînd drastic schimbările de structură și condamnînd momentan soluția unirii cu România.

Această ultimă soluție, agreată mai ales de intelectualitatea umanistă (istorici, scriitori, publiciști etc.), ar fi pus în valoare „modelul german", dacă nu stîrnea atîtea adversități, în primul rînd la Moscova, dar și în cercuri mai largi, în Ucraina de exemplu, care nu privea cu ochi buni o Românie în limitele tratatului de la Versailles, căreia ar fi trebuit să-i cedeze, în timp, sudul Basarabiei, Bucovina de Nord și zona Herței, teritorii pe care diplomația lui Stalin le rupsese din Moldova pentru a face cît mai anevoioasă recuperarea. „Fronturile Populare" (s-a văzut aceasta mai ales în spațiul baltic) nu erau capabile să ducă pînă la capăt lupta, ele fiind create anume pentru a menține orice schimbare în limitele reformismului gorbaciovian [2]. Conflicte interetnice puteau fi produse oricînd, oriunde era necesar să se juguleze o evoluție nedorită. Așa s-a întîmplat în Armenia, Georgia, Moldova, oriunde se considera că independența e luată prea în serios.

„Există un scenariu comun pentru toate fostele republici sovietice"

Lucrurile sînt peste tot complicate. Nomenclatura de partid a adoptat în Ucraina ideea de independență nu din motive patriotice, dar fiindcă vedea în ruptura de Moscova un fel de a se opune reformelor. Victoria lui Kucima în competiția prezidențială cu Kravciuk (1994) indică, dimpotrivă, forța nomenclaturii industriale, interesată în buna relație cu Rusia. Deocamdată, **Nova Hvila** (Noul Val), care se orientează spre Europa, e prea slab acolo pentru a limpezi situația în sens democratic [3].

Același lucru se poate spune și despre opoziția din Moldova, redusă aproape la un rol simbolic după referendumul care legitima statutul de independență și ultimele alegeri. Peste tot în Estul Europei s-a întîmplat cam același lucru: după un moment de entuziasm libertar, care a pus în derută forțele coercitive și nomenclatura, acestea au revenit, mai mult sau mai puțin deschis, la vechile poziții, instrumentînd tranziția spre economia de piață și integrarea europeană. Un distins istoric basarabean, Alexandru Moșanu, care a prezidat Parlamentul de la Chișinău în 1990–1993, sesiza chiar, într-un interviu, că „există un scenariu comun pentru toate fostele republici sovietice. Evenimentele se desfășoară după același tipic" [4]. Zestrea „colonială" își spune peste tot cuvîntul: aceleași dificultăți în gestiunea reformei, aceeași cramponare a vechii nomenclaturi de exercițiul puterii, același mimetism la nivel de limbaj în raport cu valorile democrației, aceeași lipsă de respect pentru legalitate. Cei care au militat pentru „o independență reală, nu una butaforică" au fost scoși din joc, marginalizați, cum e cazul amintitului istoric, la care se pot adăuga atîtea altele [5].

în context geopolitic

Constrînsă economic, șantajată în politica internă, dorind să diminueze atracția românească, noua clasă politică din Moldova a optat pentru Moscova

Noua clasă politică, avînd ca sprijin de bază vechile structuri de stat și de partid, manifestă un interes acut pentru continuitatea puterii, motiv pentru care s-a orientat mai mult spre Est, afiliind Republica Moldova la Comunitatea Statelor Independente, deși n-a conținut să evoce totodată și integrarea europeană. Echivocul pare a fi specialitatea ei. Între Moscova și București, a ales-o pe cea dintîi, constrînsă economic, șantajată în politica internă, dar și fiindcă dorea să diminueze atracția românească. Tensiunile interetnice, frustrările populației rusofone, teama vechiului aparat de a nu-și pierde privilegiile, ignoranța sătenilor sînt elemente puse la lucru de noii potentați pentru a-și asigura izbînda.

Rezultatul se cunoaște. O instrumentare severă a forului legislativ, unde opoziția a ajuns aproape o figurantă, iar pe această cale abolirea elementelor susceptibile a stimula direcția unionistă. Noul parlament a adoptat o constituție în care cîștigurile din 1989–1991 ale majorității erau practic anulate, în timp ce măsuri de tot felul (administrative, propagandistice etc.) descurajau evoluția pozitivă a legăturilor cu statul român. Mai mult, s-a inițiat o vastă campanie pentru a se legitima și întîi propria statalitate. Ideologia acesteia trebuia să se întemeieze pe absurda pretenție că limba majoritarilor ar fi distinctă de limba română și că istoria provinciei dintre Prut și Nistru ar motiva un stat aparte.

În fond, responsabilii politici ai noului regim repuneau astfel în circulație vechea teorie a lui A.M. Lazarev (1974) că moldovenii ar fi o națiune distinctă în raport cu românii. C.C. Giurescu a replicat atunci, sub pseudonimul **Petre Moldoveanu**, că o asemenea ipoteză nu se poate susține în nici un chip [6]. Totuși ea a fost repusă pe tapet prin volumul **Moldovenii în istorie**, scos la Chișinău (1993) sub un pseudonim asemănător, **Petre P. Moldovan**, menit desigur să întrețină confuzia [7]. Cartea a stîrnit un enorm scandal, căci pretindea să fundamenteze „științific" o doctrină de stat, răstălmăcind pentru aceasta istoria, filologia, tradițiile locale. Criticile la adresa ei constituie deja un amplu dosar, poate cel mai semnificativ pentru soarta „moldovenismului", căci produs într-un moment cînd statalitatea din interfluviu căuta și o legitimare prin istorie. Ea nu se limita la acel spațiu, ci se dorea extinsă la toată Moldova istorică, partea răpită de imperiul țarist în 1812 năzuind, în această viziune, să cuprindă ea întregul [8]. Ideea e mai veche, iar sorgintea ei trebuie căutată dincolo de Nistru, în politica imperială care n-a încetat să se manifeste și în noile circumstanțe.

Puterile apusene manifestă mai mult decît înțelegere față de interesul strategic al Rusiei în Moldova

Independența Republicii Moldova, proclamată după dezmembrarea Uniunii Sovietice, n-a mers nicicînd așa de departe încît să taie cordonul ombilical, iar politica dusă între timp întărește impresia că noul stat, recunoscut de numeroase țări, e încă bine controlat de Moscova. Criza din regiunea locuită de găgăuzi și războiul din Transnistria sînt probele cele mai evidente, iar prezența Armatei XIV la Tiraspol este o realitate de care se ține seama. Ansamblul zonei e considerat în lumina interesului geostrategic al Rusiei, interes față de care puterile apusene manifestă mai mult decît înțelegere. Ele au recunoscut îndată Republica Moldova, manifestînd însă rezerve în ce privește sprijinul efectiv. Alexandru Moșanu, fostul președinte al Parlamentului, afirmă chiar că „unele mari puteri occidentale ne-au împins în CSI, ne-au dat sfaturi în acest sens și ne-au făcut reproșuri că democrații nu vor să intre în CSI" [9].

Federalizarea Moldovei este un proiect de inspirație moscovită

Evident, acele puteri se gîndeau mai ales la stabilitatea zonei, motiv pentru care au menajat mereu Rusia, ca succesoare a Uniunii Sovietice, în dorința de a-i menține prestigiul [10]. La rîndul ei, Rusia a încurajat mișcări interetnice peste tot unde voia să cultive confuzia, incertitudinea, frica, pentru a-și prelungi astfel dominația [10]. Este miza războiului din Transnistria, unde se dorește un redutabil cap de pod pentru controlul zonei și o construcție statală care să intre, eventual, într-o formulă federativă. O atare soluție a fost încurajată și de alte țări, precum Ungaria, care a și elogiat „modelul găgăuz" [11], semnînd cu autoritățile de la Chișinău tratatul de prietenie și colaborare pe care încă nu l-a putut realiza cu cele de la București. Federalizarea Moldovei e un proiect de inspirație moscovită [12], un posibil „model" pentru alte soluții, de același tip.

România a adoptat în ansamblu o atitudine prudentă, stimulînd activități social-culturale, acordînd burse, ajutînd zonele calamitate, însă menținînd o rezervă clară față de evenimentele „interne". Numai adeziunea Moldovei la CSI a făcut Camera Deputaților să adopte, la 14 aprilie 1994, o declarație de protest, ceea ce a dus apoi la replica instituției omologe din Chișinău și la ample comentarii în presă [13], urmate de o răcire progresivă a relațiilor bilaterale.

România și politica pașilor mici

Momentul coincidea în mare cu inițiativa Convenției Democratice de a cere să se denunțe tratatul româno-sovietic din 1970, încheiat pentru 20 de ani și extins pentru încă 5, înainte ca acesta să-și prelungească din nou valabilitatea [14]. Era tocmai momentul cînd, la 21 octombrie 1994, Federația Rusă și Republica Moldova semnau acordul pentru retragerea Armatei XIV, acord salutat și de președintele României, la reuniunea CSCE de la Budapesta, ca un pas înainte spre „rezolvarea politică a conflictului din zonă și consolidarea statului de drept, a independenței și suveranității tînărului stat" [15]. Gest impus, firește, de angajamentele țării, dar consonant cu atitudinea adoptată oficial după schimbările din 1989: o expectativă plină de prudență, o politică a micilor pași, pe seama explorării atente a realității din zonă și din lume.

Faptul că marile puteri au perceput mereu Estul european sub unghi geopolitic nu e fără însemnătate pentru evoluțiile actuale. Inițial, după 1989, ele aveau nerul că nu sînt deloc interesate de soarta foștilor sateliți ai Moscovei, pentru ca apoi, pe măsură ce zona se diferenția, să caute formule de apropiere și conlucrare. Procesul integrării europene se află în mers, dar nu-se poate vorbi încă de o ireversibilitate. Unde se situează cele două state românești?

Vizitînd nu demult România, președintele Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, Miguel Angel Martinez, a evocat situația noastră în lume, eforturile ce se depun pentru integrarea europeană. El a amintit de Moldova și primirea ei curînd în Consiliul Europei, fără să rețină și contenciosul existent, ca și cum ar fi de la sine înțeles că fiecare trebuie să meargă pe drumul său spre structurile europene [16]. Este și poziția adoptată de un alt mesager, dr. Gabriele Stauner, consilier superior în chestiuni europene la Cancelaria de Stat a Bavariei, care întrevedea totuși recent posibilitatea unui referendum pentru teritoriile aflate în litigiu [17].

Oricum, dacă principiul **teritorialității**, prevalent în evul mediu, a fost înlocuit un timp cu cel al **naționalității** moderne, acesta din urmă se înclină tot mai mult în fața principiului **umanității**, menit să asigure mai multă armonie [18]. În lumina acestuia s-a încercat de curînd o regîndire a relațiilor dintre România și Republica Moldova. Studiul întreprins de Gabriel Andreescu, Valentin Stan și Renate Weber la Centrul de Studii Internaționale pornește de la premisa că tratatul de pace din 1947 constituie baza stabilității europene, de unde nevoia de a-l respecta cît mai deplin. Obiectivul esențial fiind integrarea în structurile euro-atlantice, chestiunea unificării s-ar cuveni să treacă pe plan secund, acceptîndu-se dubla statalitate (ceea ce constituie deja un fapt) și pregătindu-se terenul pentru viitor [19].

Studiul a contrariat și a produs reacții drastice, fiindcă e plin de sofisme menite a fi exploatate de politica imperială a Moscovei [20]. Nu putem insista acum asupra lui, ținînd seama de multitudinea chestiunilor abordate. Discuțiile produse în presă au avut însă darul de a contribui la limpezirea spiritelor, într-un moment cînd factorii de putere de la Chișinău păreau a nu mai fi capabili să comunice cu majoritatea populației. Măsurile întreprinse în învățămînt și în viața academică sînt o dovadă peremptorie sub acest unghi. Replica cea mai categorică a venit însă din partea tineretului studios, care a manifestat la Chișinău, săptămîni în șir – maraton al demnității regăsite –, pentru idealul național, sub forma dreptului sacru la istorie, limbă, valori autohtone, însă fără îngustimi naționaliste și fără vindictă [21]. E un motiv să credem că arguția juridică, oricît de abil făcută, nu poate înfrînge realități atît de profunde.

NOTE

[1] Cf. Al. Zub, **Un destin tragic**, în *Manuscriptum*, XXIII, 1–4/1992, pp. 9–10.

[2] Cf. Victor Bârsan, **Prin ruinele Imperiului**, în *Românul liber*, XI, 2, feb. 1995, p. 4.

[3] Jozef Darski, **Independența, incotro?**, în „22", VI, 16 (19–25 apr. 1995), p. 16.

[4] Alexandru Moșanu, **Occidentul ne-a împins în CSI**, în *Curierul românesc*, VII, 2, feb. 1995, p. 3.

[5] *Ibidem*. V. și Leonida Lari, **Cuvintare în Parlamentul României, la 11.IV.1995**, în *Glasul națiunii*, VII, 18–19, apr. 1995, p. 13.

[6] Petre Moldoveanu, **Cum se falsifică istoria**, Roma, 1974; ed. nouă, Baia Mare, 1991, 47 p.

[7] Petre P. Moldovan, **Moldovenii în istorie**, Chișinău, Poligraf-Service, 1993, 179 p.

[8] Z. Ornea, **O carte ticăloasă**, în *România literară*, XXVII, 21 (1–6, VI, 1994), p. 9.

[9] Alexandru Moșanu, *loc. cit.*

[10] Cf. Mihail E. Ionescu, **După hegemonie. Patru scenarii de securitate pentru Europa de Est în anii '90**, București, Scripta, 1993.

[10'] Cf. William Crowther, **Moldova after Independence**, în *Current History*, 585/oct, 1994, pp. 342–347.

[11] **Ungaria elogiază modelul găgăuz**, în *Cotidianul*, 21 apr. 1995, p. 8.

[12] Gheorghe Vodă, **Totul se plătește**, în *Glasul națiunii*, VII, 12/mar. 1995, p. 1.

[13] *Dreptatea*, 46/1994, p. 3; 49/1994, p. 4.

[14] **Declarație**, în *România liberă*, 1 nov. 1994, p. 3.

[15] *Mesagerul*, Chișinău, 9 dec. 1994, p. 1.

[16] Miguel Angel Martinez, **Europa pe care o relansăm**, în „22", VI, 16, 14–25, 4, 1995, pp. 8–9.

[17] Sevghin Omer, **Prețul aderării la structurile euro-atlantice**, în *România liberă*, 28 feb. 1995, p. 2.

[18] Cf. Victor Isac, **Dreptul istoric și pacea mondială**, București, 1992, p. 12.

[19] Gabriel Andreescu, Valentin Stan, Renate Weber, **Raporturile României cu Republica Moldova**, București, 1994, 15 p.

[20] Cf. Ion Țurcanu, **Încă o dată despre relațiile dintre România și Republica Moldova (Reflecții pe marginea unui pretins studiu asupra acestui subiect)**, în *Mesagerul*, II, 33/dec. 1994, p. 3; 34/dec. 1994, p. 5; Victor Bârsan, **Basarabia – pămînt românesc (Observații asupra unui text asupra relațiilor dintre România și Republica Moldova)**, în *Românul liber*, XI, 2/feb. 1995, pp. 12–13; Vitalie Ciobanu, **Despre „luciditatea" seacă și interesul național**, în *Contrafort*, II, 4/feb. 1995, p. 3, 15.

[21] Dinu Mihail, **Piața Universității la Chișinău**, în „22", VI, 1995, 14, p. 8; **A luat sfîrșit greva studenților din Chișinău**, în *Monitorul*, 17 apr. 1995, p. 1

un radio actual
TALK-SHOW-uri LIVE
FM 94,2 MHz
RADIO TOTAL
Telefon: 637-37-50; 637-56-45
În fiecare zi, de luni pînă vineri, puteți audia la Radio Total, între orele 22,00–24,00:
Luni: **Portrete din gulagul românesc – Irina Corbu**
Marți: **Cîinele de pază – Cornel Nistorescu**
Miercuri: **Punct și virgulă – Carmen Bendovski**
Joi: **Fiți întreprinzători – Bogdan Teodoriu**
Vineri: **Taxiul de noapte – N.C. Munteanu**

Rezistența franceză

Toate datele care fac obiectul acestui articol sînt extrase dintr-un dosar al Rezistenței franceze alcătuit de asociația „Memorie și Speranțe ale Rezistenței". Asociația este formată din oameni de diverse condiții și, în primul rînd, din copii și nepoți ai luptătorilor din Rezistență. Autorii acestui dosar de interes documentar și afectiv pentru cei direct implicați au avut în vedere cele trei aspecte fundamentale ale acțiunii desfășurate timp de patru ani de către Rezistența franceză, și anume: acțiunea armată, informarea clandestină și rezistența spirituală, aportul ideilor Rezistenței la renașterea Franței.

I. Acțiunea armată a Rezistenței

Franța a suportat în mai-iunie 1940 una din cele mai dureroase și mai rapide înfrîngeri. Franța liberă și Rezistența s-au născut din refuzul armistițiului semnat de mareșalul Pétain pe 16 iunie 1940. Așa ceva era inacceptabil, lupta trebuia continuată. Din 1940 pînă în 1945, ea a continuat (din exterior, dar și din interior), prin acțiunea armată a Rezistenței.

❖

La origine, acțiunea armată a Rezistenței este produsul mai multor „actori". Ea începe printr-o multitudine de inițiative individuale. După aceste prime tatonări, se conturează existența a trei puncte de acțiune decisive: grupele controlate de anglo-saxoni, cele dirijate de France Libre la Londra și organizațiile autonome ale Rezistenței. Începînd din 1942, mai importantă decît numărul „actorilor" devine unificarea acestor forțe. Unitatea de acțiune a Rezistenței a avut două componente: cea politică și cea militară. Prima va duce la crearea Consiliului Național al Rezistenței (CNR). Mișcările amintite mai sus vor fuziona în ianuarie 1943 pentru a da naștere **Mișcărilor Unite de Rezistență** (MUR). Misiunile Rezistenței au fost multiple, începînd cu evadarea aviatorilor aliați și formarea grupurilor de luptători ai Rezistenței (așa-numiții **maquis**) pînă la sabotajul sau hărțuirea trupelor de ocupație. Toate au concurat la eliberarea teritoriului național, compensînd înfrîngerea din 1940 prin eliberarea din 1944. Rolul Rezistenței în eliberarea țării a avut trei aspecte: momentul Debarcării, eliberarea diferitelor regiuni înainte sau în același timp cu trupele aliate și continuarea războiului pînă la victorie.

Pe 6 iunie 1944, versurile lui Verlaine (*„Les sanglots longs / Des violons / De l'automne / Blessent mon coeur / D'une langueur / Monotone"*) declanșează ofensiva Rezistenței armate. Este aplicat **Planul Verde** (pregătit de organizația Sabotajul Administrației Publice – NAP), care duce la dezorganizarea completă a circulației feroviare a unităților germane în Franța. **Planul Violet** prevedea neutralizarea comunicațiilor germane; **Planul Albastru** – perturbarea distribuirii de electricitate; **Planul „Bibendum"** – distrugerea cu precizie a rețelei rutiere. Aceste planuri au fost elaborate cu grijă, avîndu-se în vedere viitoarea reconstrucție.

Pe măsură ce Aliații avansau, luptătorii Rezistenței eliberau, adeseori singuri, mari porțiuni din teritoriu. Cucerirea orașelor era dificilă și uneori nemții recîștigau terenul pierdut (ca în cazul Ardèche). Cévennes, Haute-Loire, Lozère, Alpii Centrali au căzut în mîinile Rezistenței. La Paris, Forțele Franceze din Interior (FFI) lansează insurecția pe 19 august. Astfel, sprijinul dat de Rezistență a fost foarte important pentru Aliați.

O dată teritoriul eliberat, o mare parte din FFI și din trupele armate s-au dizolvat și s-au integrat în armata franceză, care va participa la ultimele lupte în Franța și în Germania.

Rezistența armată a fost, prin organizarea sa și misiunile sale diverse, în centrul eliberării naționale și al reconstruirii țării. Ea a plătit un tribut greu. Zeci de mii de oameni au fost internați sau deportați. Puțini dintre ei s-au mai întors.

II. Informația clandestină și Rezistența spirituală

Rezistența a fost totodată o extraordinară rețea de informare clandestină care, începînd cu transmiterea (pe cale orală) a informațiilor și pînă la tehnicile moderne de comunicare, a permis acestei țări să-și recapete încrederea în sine. Un mijloc de informare a fost răspîndirea unor manifeste sau broșuri de propagandă. Primul manifest de acest gen a fost cel al lui Edmond Michelet, militant creștin, viitor ministru al generalului de Gaulle. Afișajul a fost o altă modalitate de mediatizare, mai delicată însă, mai costisitoare și mai periculoasă. Gestapo-ul s-a pus în gardă în privința acestui strămoș al „posterelor" politice. Mijloacele calificate astăzi drept audiovizuale nu prinseseră încă avînt, cu excepția BBC, în opoziție cu posturile de radio naziste sau vichyste. Broșurile subterane au început imediat să circule.

Peste tot în Franța, jurnaliști, tipografi, militanți s-au lansat în lupta antinazistă. Cărți, publicate fie înainte de război, fie chiar în timpul acestuia, în Franța sau la editori prieteni din țări vecine, au jucat un rol-cheie în cadrul acestei Rezistențe spirituale. Să ne reamintim **Le Fil d'epée** (1932) sau **La France et son armée** (1938) ale lui Charles de Gaulle, **L'Espoir** (1937) și **Les Noyers d'Altenburg** (1943) ale lui André Malraux. Să evocăm pe George Bernanos cu **Cimetière sous la lune** (1938) și **Nous autres Français** (1939).

III. Aportul ideilor Rezistenței la renașterea Franței

Reflexia politică a început în interiorul Rezistenței spre sfîrșitul lui 1940. Pentru unii, reflexia politică a constituit principala activitate, mai ales în zona neocupată a Franței, unde absența germanilor restrîngea activitățile de tip militar. Receptacului acestei activități l-au constituit două structuri: în Franța – Consiliul Național al Rezistenței, și Adunarea Consultativă Provizorie, creată în Alger, în toamna lui 1943, sub conducerea generalului de Gaulle. Ele au avut în comun trei orientări: 1) remedierea slăbiciunilor care au dus la dezastrul din 1940; 2) abolirea sistemului autoritar, corporatist, rasist de la Vichy; 3) reconstrucția unei Franțe cu o economie puternică și modernizată, cît și a unei societăți drepte și solidare.

Inovațiile au fost în plan economic: reconstrucție, modernizare, echipare. Cuvintele de ordine au fost efort și eficacitate. Obiectivele majore le-au reprezentat: creșterea producției, ameliorarea productivității, creșterea nivelului de trai.

În loc de concluzie

În final, trebuie să aducem un omagiu oamenilor anonimi care au luptat în cadrul Rezistenței. Supraviețuitorii au rămas în umbră, nedorind onoruri și recompense, ca și cum conduita lor ar fi fost cu totul naturală.

Să le salutăm modestia și curajul, căci fără ei Rezistența n-ar fi existat.

Traducere și adaptare de SVETLANA CÂRSTEAN

Regele Mihai și Ion Iliescu la Londra

La ceremoniile ce au avut loc între 6–8 mai la Londra, dedicate comemorării a 50 de ani de la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, a participat și Regele Mihai, singurul supraviețuitor dintre șefii de stat la acea vreme. Este prima vizită oficială în Marea Britanie pe care o efectuează Regele Mihai după 48 de ani. Ultima sa vizită oficială a avut loc în noiembrie 1947, cu ocazia căsătoriei Principesei Elisabeta cu Prințul Philip, cu numai cîteva săptămîni înainte de abdicarea forțată a Suveranului României. „El a fost ultimul monarh care a rezistat în spatele Cortinei de Fier", se spune într-un comunicat al Agenției britanice de presă. În același comunicat este citată opinia, împărtășită de mulți istorici, potrivit căreia lovitura de stat condusă în 1994 de Regele Mihai pentru eliberarea țării de dictatură a scurtat războiul în Europa cu șase luni.

Sîmbătă 6 mai, Regele Mihai a participat la o recepție organizată de clubul Lansdown din Londra și de ACARDA (Asociația de prietenie româno–britanică). La recepție au participat membri ai comunității române din Londra, personalități britanice, reprezentanți ai presei din întreaga lume. Cu această ocazie, Roger Scruton, consilier politic al fostului premier britanic Margaret Thatcher, a spus: „Prin invitarea oficială de către Guvernul Marii Britanii și Irlandei de Nord a Regelui Mihai, minciuna care a dăinuit ani de zile în cercurile diplomatice a fost în sfîrșit înlăturată. Fără actul personal de mare curaj al Regelui Mihai am fi sărbătorit Ziua Victoriei nu în luna mai, ci în miezul iernii". Roger Scruton a elogiat, totodată, rolul armatei române în perioada de după 23 august, pînă la victoria finală.

În seara aceleiași zile, Regele Mihai a participat la banchetul de la Guildhall, oferit de premierul John Major și Lordul Primar al Londrei în onoarea oficialităților prezente în capitala Marii Britanii. La banchet a fost prezent și președintele Ion Iliescu, dar acesta nu s-a întîlnit cu fostul Suveran al României.

Într-un interviu acordat postului de radio BBC (6 mai 1995), Regele Mihai a declarat:

Reporter: **Sire, diseară, la banchetul șefilor de stat și de guvern, vă veți afla, poate pentru prima oară, în prezența președintelui Ion Iliescu. Care va fi atitudinea dumneavoastră?**

Regele Mihai: Întîi de toate, eu nu întorc spatele nimănui și, pe urmă, poarta mea este deschisă pentru orice român.

Reporter: **Deci, dacă va veni la dumneavoastră să vă întindă mîna, nu i-o veți refuza?**

Regele Mihai: Nu. Eu nu am acest obicei.

În 7 mai 1995, președintele Iliescu a răspuns, de asemenea, întrebărilor BBC: „Nu am contestat rolul pozitiv pe care fostul rege l-a avut la vremea sa. Eu nu sînt de acord cu unele aprecieri care îi dau rolul central fostului suveran. Era un tînăr de 22 de ani și a fost manipulat de toți. În același timp însă, în 1944, la 23 august, faptul că a acceptat acțiunea inițiată de forțe lucide a fost un act pozitiv. (...) Reconcilierea cu Regele Mihai e posibilă cu condiția ca acesta să recunoască noile realități din România și să nu aibă pretenția să se adreseze poporului român ca suveran al țării". **(O.A.)**

Adevărul literar și artistic, nr. 268

- **Maximilian Schell** în dialog cu **Václav Havel**: Șocul libertății
- Un colocviu internațional: Cinematograful în pragul celui de-al doilea secol: „De ce și pentru cine mai filmăm astăzi?" – **Magda Mihăilescu**
- Bouillon de Culture: Cinematografia franceză contra Hollywood – **Sorin Băiașu**
- „Publicul te face cel mai bun, dar numai dacă ești cu adevărat cel mai bun" – convorbire cu **Mioara Cortez**, prim-solistă a Operei Române din Iași

WILLIAM TOTOK

8 mai 1945 victorie sau înfrîngere?

Pe baza unor sondaje de opinie, canalul doi al televiziunii germane (ZDF) transmite periodic emisiunea intitulată „Barometru politic". La întrebarea referitoare la semnificaţia istorică a zilei de 8 mai 1945, 80% din cei chestionaţi au răspuns că ei consideră această dată ca o zi de eliberare.

Pregătirile de comemorare a 50 de ani de la sfîrşitul celui de-al doilea război mondial domină nu numai mediile de informare, ci şi declaraţiile publice ale oamenilor politici din Germania. Polemicile şi controversele legate de semnificaţia zilei de 8 mai 1945 şi-au găsit ecoul şi în numeroasele declaraţii date publicităţii de partide, organizaţii şi instituţii democratice. Încercările de bagatelizare sau relativizare a zilei de 8 mai sînt respinse cu vehemenţă atît de partidele coaliţiei guvernamentale – Uniunea Creştin-Democrată/Uniunea Creştin-Socială (CDU/CSU) şi Partidul Liber Democrat (FDP) –, cît şi de partidele din opoziţie – Partidul Social-Democrat (SPD) şi Partidul Ecologist. Toate aceste partide sînt de părere că la 8 mai 1945 Germania a fost eliberată de dictatura nazistă. Cu prilejul unor ceremonii comemorative, o seamă de politicieni au criticat forţele şi grupările conservatoare de dreapta care vorbesc în mod unilateral despre „ziua înfrîngerii", punînd accentul pe efectele produse de sfîrşitul războiului, adică pe izgonirea a milioane de germani din ţările răsăritene, pe împărţirea Germaniei în două state şi pe începutul dictaturii comuniste în partea de est a ţării. Cauza pentru dezastrul produs a fost regimul dictatorial hitlerist. A ignora cauzele şi a vorbi numai despre efecte se consideră de către personalităţi democratice ca o jignire adusă victimelor. Este vorba despre acele persoane care s-au ridicat împotriva naziamului, opunîndu-i rezistenţă, ca şi despre cei prigoniţi şi ucişi pe criterii rasiale în fabricile morţii.

Conferinţa de la Potsdam. Winston Churchill, Harry S. Truman şi I.V. Stalin

În urmă cu nouă ani, istoricul Ernst Nolte a lansat controversata teză potrivit căreia lagărele de exterminare naziste ar fi fost o replică a Gulagului stalinist, iar Holocaustul ar fi fost iniţiat ca o formă de apărare împotriva bolşevismului. Marea majoritate a istoricilor germani au respins această teorie, prin care, în mod vădit, se încearcă o bagatelizare a crimelor naziste, prin comparaţia a două sisteme politice inumane, micşorîndu-se culpa unui sistem în favoarea celuilalt. Polemici de acest gen au reizbucnit în ultimele săptămîni, după ce un grup de intelectuali conservatori de dreapta a dat publicităţii o declaraţie în care tezele sus-citate au fost reluate sub altă formă. Organizaţia de extremă dreaptă Tineretul Naţional-Democrat, de pildă, a şi anunţat că va participa cu prilejul zilei de 8 mai la festivitatea de la Berlin cu o pancartă pe care se va putea citi inscripţia: *„Să se termine cu minciuna zilei de eliberare!"*. Desigur, asumarea critică a trecutului va domina la 8 mai discursurile oamenilor politici democraţi.

Partizanii revizionismului istoric sau cei ce neagă sau minimalizează Holocaustul rămîn o minoritate zgomotoasă, dar nesemnificativă pentru starea de spirit din Germania.

În ciuda faptului că manifestările (neo)fasciste, dar şi relativizările crimelor naziste din lagărele morţii se pedepsesc potrivit legislaţiei în vigoare, grupări ale extremei drepte nu încetează acţiunile lor de propagandă. Aşa, de pildă, „istoricul" englez David Irving, un propovăduitor înverşunat al minimalizării crimelor naziste, bine cunoscut pentru contactele sale cu gruparea extremistă Uniunea Populară Germană (DVU), nu mai are voie să păşească pe teritoriul Germaniei. Şi difuzarea cărţilor sale – mostre ale revizionismului istoric şi adevărate manuale ale extremei drepte – a fost interzisă. În mod ciudat, tocmai David Irving este citat fără jenă în România de către partizanii lui Antonescu, care prin politica sa şi parteneriatul său cu Hitler a adus ţara la „marginea prăpastiei". *„Revelaţiile"* lui Irving *„merită a fi citite de toţi"*, afirmă Mircea Ionnţiţu în cartea sa „Amintiri şi reflecţiuni" (Ed. Enciclopedică, Bucureşti 1993, p. 163). Pentru forţele democratice din România, ziua de 8 mai va fi o zi de reflecţie. Mesajul fundamental al jurămîntului deţinuţilor de la Buchenwald – *„Niciodată război, niciodată fascism!"* – şi-a păstrat actualitatea simbolică.

Războiul şi arta

La Muzeul Colecţiilor de Artă este deschisă expoziţia „LUMINĂ ŞI SPIRIT – Artişti evrei din Transilvania, victime ale Holocaustului", organizată de Muzeul Ţării Crişurilor – Oradea şi de Muzeul Naţional de Artă al României. Iniţiativa aparţine muzeului din Oradea, care a mai realizat o primă ediţie a acestei expoziţii în 1992, la Cluj.

Expoziţia cuprinde 80 de lucrări (pictură şi grafică) ale unui număr de 11 artişti – morţi în urma prigoanei antisemite din al doilea război mondial. Aceşti artişti sînt mai puţin cunoscuţi (de altfel, unii dintre ei nici nu au apucat să se definească stilistic, deoarece au murit de tineri). Prin urmare, valoarea expoziţiei este mai mult sentimentală şi morală. Expoziţia este o comemorare. Ea reprezintă – după cum ne spunea doamna Theea Luca, şef de secţie la Muzeul Colecţiilor de Artă – *„o întîlnire cu nişte oameni care ar fi putut să fie, dar care nu au putut fi"*.

Expoziţia a fost organizată şi cu sprijinul Ambasadei Israelului în România şi, cu ocazia vernisajului (care a avut loc chiar pe 27 aprilie, de „Ziua Holocaustului"), ambasadorul a acordat două titluri de „Drepţi ai popoarelor" unor cetăţeni români care, în perioada Holocaustului, au susţinut într-un fel sau altul cauza evreilor. **(C.P.-B.)**

EDITURA RAO

PAUL ERDMANN
Ultimele zile ale Americii
Traducere de Gheorghe Georgescu

O carte de ficţiune, dar totodată o carte atît de reală, atît de actuală pentru acest sfîrşit de secol cînd confruntările armate se înteţesc, iar lupta şi jocurile pentru putere devin tot mai sofisticate.

Fost consultant la Comunitatea Europeană, Paul Erdmann este un scriitor nu doar preocupat de covîrşitoarele probleme ale actualităţii, dar şi un analist capabil să descopere resorturi neaşteptate, ţinîndu-şi astfel cititorul cu sufletul la gură.

De acelaşi autor, Editura RAO a publicat şi ***Filiera elveţiană***.

Cărţile noastre pot fi procurate adresîndu-vă direct editurii: C.P. 37-198, Bucureşti.

EDITURA HUMANITAS
vă invită **miercuri 10 Mai**, ora 17, la Librăria din fundul curţii, Calea Victoriei 120, tel. 659.44.30, unde va avea loc lansarea
CODULUI BUNELOR MANIERE ASTĂZI
de Aurelia-Anastasia Marinescu
în prezenţa autoarei şi a lui Gabriel Liiceanu. Cartea va fi prezentată şi comentată de
ALEXANDRU PALEOLOGU.

SURPRIZA EDITURII:
în prima sută de cărţi vîndute cu ocazia lansării, 10 exemplare alese prin tragere la sorţi VOR FI GRATUITE

Institutul Francez din Bucureşti şi editura Humanitas vă invită vineri 12 mai, ora 11, la o conferinţă de presă ce va avea loc la sediul Institutului din Bulevardul Dacia nr. 77, cu prilejul inaugurării
primei librării de carte franceză din România,
LIBRĂRIA FRANCEZĂ HUMANITAS

PAUL GOMA: Scrisoare deschisă

Paris, la 10 Mai 1995

Iubite Mihai Ursachi,

Am citit, în *România liberă* din 11 aprilie a.c., textul d-tale în legătură cu programul meu electoral.

Îţi mulţumesc pentru că mi-ai oferit prilejul să dau cîteva explicaţii şi să amănunţesc unele puncte din program – am să le iau în ordinea în care le-ai formulat:

1. Desigur, atunci cînd va începe campania, voi fi la faţa locului – deocamdată ne aflăm în prima fază, cea a „prezentărilor". Aştept, deci, publicarea programelor celorlalţi candidaţi democraţi, adică din opoziţie: dacă altul (sau alţii – cu atît mai bine) vor înscrie în propunerile-promisiunile lor propunerile-promisiunile formulate de mine, voi socoti că rolul şi rostul meu s-au încheiat şi mă voi retrage.

Aş fi peste măsură de fericit în cazul în care **candidaţii comunişti Iliescu, Roman, Năstase, Funar** şi alte emanaţii vor include în programele lor:

a. **restabilirea graniţelor din 1938;**

b. **reformarea radicală a instituţiilor, pentru a ne pune în sfîrşit de acord cu Europa occidentală, nu cu Pakistanul oriental (cunoscut şi sub denumirea de Bangladesh);**

c. **pedepsirea – severă şi dreaptă – a tuturor securiştilor, a miliţienilor, a activiştilor, a grănicerilor vinovaţi de şantajare, de hărţuire, de rele-tratamente, de torturare, de asasinare a „duşmanilor socialismului";**

d. **restabilirea integrală a proprietăţilor private spoliate de comunişti la sfîrşitul anilor '40, considerate de vajnicii revoluţionari de la '89 – cei cu bilet de voie (spravka) de la bucătarul adjunct al ambasadei URSS din Bucureşti – fie „moştenire-de-partid", fie răsplată pentru marea şi tarea şi luminoasa ispravă a asasinării Ceauşeştilor;**

e. **asumarea trecutului Românilor şi al României – cu tot ce a fost bun; cu tot ce a fost ne-bun;**

f. **fixarea ca priorităţi naţionale a educaţiei, a sănătăţii, a ocrotirilor sociale; de asemeni elaborarea şi aplicarea unui Cod al Familiei avînd putere de Cod Penal;**

g. **stabilirea ca prioritate naţională (economică) a Marilor Lucrări de Amenajare a Teritoriului;**

h. **restaurarea monarhiei, nu ca formulă magică ce va provoca vărsarea Cornului Abundenţei în capul lui Badea Ion şi în al Mătuşii Ileana, ci ca chezăşie a stabilităţii; a imparţialităţii – la urma urmei, a civilităţii.**

2. Deduc, iubite Mihai Ursachi: ai luat cunoştinţă de programul meu din ziarul *Monitorul* din Iaşi ce, datorită prietenului Liviu Antonesei, l-a publicat în două numere consecutive. Din păcate, *Monitorul* a operat suprimări – fără a le semnala prin puncte de suspensie între paranteze. Tot aşa, fără avertisment redacţional, a eliminat ultimul punct din program, cel purtînd numărul 11 (unsprezece) – astfel explicîndu-se a doua întrebare a Domniei tale – la ea am re-răspuns cu mare plăcere în paragraful anterior, la propunerea h;

3. Fondurile necesare campaniei, evident vor proveni din „cota-parte" la care are dreptul fiecare candidat; dacă la trecutele alegeri prezidenţiale au binemeritat de la Patria scăpată de sub jugul comunist (sic!) vestiţi anticomunişti persecutaţi de securişti precum Mînzatu, precum Funar, precum Dragomir (atenţie: „Dragomir" este pseudonimul, zi-i pe nume, „literar" al lui Funar) – spuneam deci: dacă aceştia au primit sumele necesare campaniei electorale, va primi şi umila mea persoană, în acelaşi scop, chiar dacă nu întruneşte condiţiile de „disidenţă" (ca Iliescu), nici de „antistalinism" – precum Roman (tradiţie de familie) – ca să nu mai vorbim de diploma de patru clase, başca „victimă a Securităţii", ca notoriul antisecurist Funar.

• Cînd voi veni în ţară, nu voi fi însoţit de gorile, ci de jurnalişti occidentali • Nu mă tem deloc de „brutalitatea" programului în privinţa celor ce au sînge pe mîini: ei trebuie să plătească • N-am să mă cobor „la nivelul poporului", să mă prefac a fi analfabet • Dacă nu mă vor vota, am să spun: „Nu meritau să mă voteze" • Nu „toţi" românii sînt (au fost) informatori ai Securităţii •

Cît despre piedicile oficial-legislative pe care echipele de „jurişti" de la *Săptămîna* lui Eugen Barbu le concoctează în laboratoarele de pe Calea Rahovei... – abia aştept să fie date publicităţii; ca să le fac contra-publicitate; să le dau contra-publicitatea mult-meritată.

Cînd am să vin în ţară pentru campania electorală, am să fiu însoţit, nu de gorile care să mă apere de macaci vecetudorezi; de urangutani adrianpăunenşti; de cimpanzei-cu-facultate-la-Băneasa; am să fiu acompaniat de jurnalişti occidentali (presă scrisă, radio, televiziune): cînd mă aflam singur şi gol şi mic şi fără putere dinaintea monstrului Securităţii, cu Pleşiţă şi cu Ion Stănescu în frunte; cînd eram singur, cu mîinile goale (singura armă fiindu-mi „gura-mare"), dinaintea monstrului de stat şi de partid, cu Popescu-Dumnezeu şi cu Burtică şi cu, drept moţ: Ceauşescu – nu m-a apărat preşedintele Carter, ci *presa* americană; nu cancelarul Brandt, ci *presa* germană; nu preşedintele Giscard d'Estaing, ci *presa* franceză.

Suedezul aborigen ocupant, nu doar al Palatului Cotroceni, ci şi al ţării numită România ştie bine (iar dacă nu, ce brînză pariziană frămîntă curat-inginerii-sufleticoli: Tănase, Dragomir, Igna?): „sindromul Timişoara" a devenit, în presa internaţională, referinţă; şi „capcană pentru (jurnalişti) naivi"; opinia publică, mai ales presa, nu poate uita cum a fost abuzată, mistificată în decembrie '89 de actualii gubernanţi (asta vine, nu de la *guvern*, ci de la *gubernie*: Iliescu, Roman, Brucan, Voican, Stănculescu, Militaru plătindu-şi cotizaţiile la Sublima Poartă de la Moscova) – presa, ziceam, abia aşteaptă încă un prilej să-i arate lumii pe „falsificatorii de la Timişoara". Iar mie nici că-mi va păsa de răsuflatele, de repetatele pînă la saţiu acuzaţii de „trădare a patriei" formulate de Mari-Români (cititori ai gazetei de perete a MAI – cu acelaşi nume), pretinzînd mereu-mereu – taman ca pe timpul Ceauşescului – că, din moment ce îl contest pe secretarul-general al comunismului indigen supus comunismului rusesc (Ceauşescu, Iliescu), în mod necesar „jovesc" în... Patria Română...

Profit de scrisoarea adresată Domniei tale, iubite Mihai Ursachi, pentru a răspunde cîtorva întrebări, mai degrabă îngrijorări exprimate de cîţiva prieteni prin scrisori primite după publicarea Programului – am să continuu numerotarea:

4. Nu, dragă prietene (de la Sibiu), nu mă tem deloc de „brutalitatea" programului în privinţa sorţii celor ce au sînge pe mîini: **ei trebuie să plătească** – pentru că aşa e bine şi aşa e drept; nu sîntem îndrituiţi să „iertăm – creştineşte"; nici legal, nici moral: cum să-l iert, de pildă, pe generalul Pleşiţă, ministru al Securităţii în 1977, cînd el m-a umilit, ofensat, maltratat – şi nu doar pe mine, ci şi pe Negoiţescu; şi pe Ladea; şi nu numai pe noi, „cei cu drepturile omului", dar şi pe minerii grevişti din Valea Jiului...? Să mă grăbesc eu cu... creştinesca-mi iertare, înainte ca el, vinovatul; el, păcătosul; el, bestia securistă să exprime o umbră de regret, de părere de rău – fie şi sub formă de îndoială (tîrzie): ceea ce făcea el – „în numele poporului român" – era, în fapt, **împotriva poporului român**...?

Nu, dragă prietene de la Sibiu: n-am să-mi „îmblînzesc" programul – fiindcă eu, aşa cum mă vezi, am un adînc respect şi o nesfîrşită compasiune pentru **poporul român**, cel care a fost mereu minţit şi obijduit, jefuit şi batjocorit, înfometat şi „lichidat" sistematic de către cei care, în linie directă, ne vin de la Stalin; de la Groza şi de la Dej; de la Pătrăşcanu, Pauker,

CAZUL FRUMUŞANU

Din punct de vedere procedural, orice anchetă se finalizează printr-o prezentare a materialului de urmărire penală. O primă finalizare a anchetei în cazul Andrei Frumuşanu, studentul ucis, după toate indiciile, de către maior SPP Gabor Dorel Vasile la 25 septembrie 1991 în apropierea clădirii Guvernului, a avut loc în noiembrie 1993. Dosarul, închis părţii civile, se află la procurorul Gheorghe Surdescu. Declaraţiile procurorului-anchetator sugerau faptul că urmărirea penală este încheiată, dosarul urmînd să fie trimis Tribunalului. Fapta incriminată se regăsea, ca încadrare juridică, sub incidenţa **omorului din culpă**, procurorul Gheorghe Surdescu declarînd că deţine probele necesare. Faptul că Andrei Frumuşanu fusese împuşcat cu un proiectil rachetă de semnalizare la o jumătate de oră după ce maiorul SPP Gabor Dorel Vasile, însărcinat cu retragerea demnitarilor din Palatul Victoria, o ucisese cu acelaşi tip de proiectil pe Aurica Crăiniceanu, l-a determinat pe avocatul Ioan Mustaţă să anticipeze schimbarea încadrării juridice. Legislaţia internă şi internaţională consacră faptul că o persoană aptă care trage cu arma spre o mulţime şi omoară pe cineva săvîrşeşte un **omor cu intenţie**.

Instalarea noului Procuror General, în persoana lui Vasile Manea-Drăgulin, face ca în inimile părinţilor lui Andrei să încolţească speranţa: într-adevăr, acesta studiază personal dosarul; fapta maiorului Gabor Dorel Vasile este reconsiderată, ca **omor săvîrşit cu intenţie directă**. Se reiau cercetările, lucru care se va întinde pe durata unui an.

La sfîrşitul lunii octombrie anul trecut, procurorul Gheorghe Surdescu anunţă faptul că dosarul este finalizat, urmînd ca în circa două săptămîni acesta să fie înaintat Tribunalului. Maiorul Gabor Dorel Vasile, autor a două crime, este în libertate – se apreciază că nu este necesar să fie judecat în stare de arest.

Urmează numeroase tergiversări. Ioan Mustaţă – avocatul părinţilor lui Andrei Frumuşanu şi al lui Viorel Crăiniceanu, soţul Auricăi Crăiniceanu – nu le găseşte justificarea. În cadrul unui interviu luat în luna decembrie 1994, acesta va afirma: „Dacă Parchetul Militar consideră că există probe certe de vinovăţie, să se ia măsura arestării preventive a maiorului Gabor Dorel Vasile. În momentul de faţă nu există în România o situaţie similară: ca un dublu asasin să fie în stare de libertate!". După Paşti, familia Frumuşanu a fost asigurată că procesul maiorului SPP Gabor Dorel Vasile va fi declanşat, dar tăcerea continuă să învăluie acest caz. Marţi 9 mai 1995 vom afla dacă într-adevăr dosarul este încheiat.

Familiile Frumuşanu şi Crăiniceanu nu sînt singure în demersul lor de aflare a adevărului. Timpul şi credinţa în dreptate vor conduce la soluţionarea acestui caz?

CLAUDIU LIVIU BALAŞ

N. Red. În numărul următor (20) al revistei „22" vom publica o amplă anchetă privitoare la cazurile Andrei Frumuşanu şi Aurica Crăiniceanu.

către Mihai Ursachi

Chivu Stoica și Teohari Georgescu; de la Valter Roman și de la Drăghici și de la Nikolsky – anume: Bărlădeanu, Maurer, Verdeț, Petre Roman, Brucan, Iliescu...

5. Nu, dragă prietene de la Constanța: nu mă tem că programul meu „negativ", „pedepsitor" are să-i sperie pe alegători – și am să rămîn „ne-ales"... Ne cunoaștem de aproape patruzeci de ani (de la Jilava) și mă știi: nu m-am repezit niciodată „în față", să fiu primul (la supliment, la doctor, la tinetă) – iar *acolo* era pe-viață-și-pe-moarte; *acum-aici* este cu totul altfel:

Dacă alegătorii se vor speria de programul meu... neelectoral și vor fugi de mine – treaba numai a lor: **eu n-am făcut decît să rostesc cu glas tare (în scris) ceea ce gîndesc și ei; ceea ce doresc și ei; ceea ce visează și ei – dar nu îndrăznesc să spună, răspicat, nici măcar acum, cu voie-de-la-stăpînire; dacă vor vota în gînd (și-n inimă!) cu mine, iar în faptă cu Tovarășul Iliescu, înseamnă că soarta-crudă-și-nedreaptă le este pe deplin meritată, fiindcă nu se poate face un popor dintr-o cireadă (nici chiar dintr-o turmă).**

Nu, n-am să mă sperii că... am să-i sperii pe bravii securiști-activiști-milițiști și pe alți beliști – iar ei n-au să voteze cu mine...

Mă cunoști, deci știi că n-am să alerg după electori; că n-am să fac pe beatul, ca să nu-i jignesc pe bețivanii între care am nimerit; n-am să cobor „la nivelul poporului", să mă prefac a fi analfabet – ca să nu-i ofensez pe foștii ori potențialii „îndrumători culturali", profund-analfabeții, anticulturalii-agresivi. Acestea să le facă scriitorii cu mentalitate de „inginer sufletesc", robii „maselor-largi-de-cititori", executanții „comenzilor sociale" – cum ar veni: cizmarii (bine: croitorii) pe-comandă, literari – (le-au și făcut – de-o pildă scriitorul-utecist

Stelian Tănase, cel ce a dezaprobat anumele-punct din Proclamația de la Timișoara – „ca să nu-i speriem pe securiștii și pe activiștii care ar vota cu noi...").

Nu, nu: n-am să-i fac giumbușlucuri, tumbe, temenele potențialului alegător: nu-l consider „client" – prin urmare, nici „rege"; nu mă simt obligat să-i cînt în strună, să-l gîdil sub gușă, să-i fac ghili-ghili la tălpi – pentru ca el, *în schimb*, să-mi acorde nemaipomenita favoare de a vota cu... sine. Nu-l consider nici deasupra mea (în virtutea cărui merit?); și nici „sub" mine; – este egalul meu, îl tratez ca atare. Prin urmare, el nu-mi va face o onoare, dacă va vota pentru mine – se va onora pe sine, fiindcă pe sine s-a votat: a dovedit consecvență; s-a exprimat în armonie cu propriul gînd.

Așa că, drag prieten (din Constanța): nu-mi fac nici o grijă pentru „pierderile" în voturi de care te temi; dacă X, Y, Z, speriați de programul meu, nu mă vor vota – atîta pagubă. N-am să spun ca Noica: „N-a fost să fie", ci ca mine: **„Nici nu meritau să mă voteze!"**.

6. Un prieten de la Brașov îmi atrage atenția: pentru mulți dintre tineri – ca și pentru o bună parte dintre mai-vîrstnici, Paul Goma e un perfect necunoscut: unii n-au știut niciodată, alții au uitat cine este și ce a făcut „candidatul" – drept care mă sfătuiește să încep grabnic „o campanie de explicare"...

Are dreptate: oamenii sînt atît de scufundați în propriile nefericiri, în nevoile lor din ce în ce mai cumplite, încît nu mai au răgaz, disponibilitate – pentru alții: pe Iliescu îl văd toată-ziua-bună-ziua la televizor, în ziare; aud vorbindu-se despre el, bun, rău: **există**. Eu, în schimb... Chiar dacă unul va fi auzit de mine, ba-mi va fi citit o carte (întreagă!), zice: „Ce-i pasă aluia: șade la Paris, nu știe ce-i foamea – el n-a mîncat salam de soia, ca mine; nu știe ce-i frica de miliția, de securist, de primar, de director – fiindcă tot ei se află în fruntea bucatelor, tot ei ne călăresc și ne amenință că, dacă nu sîntem oameni-de-înțeles, au ei ac de cojocul nostru... L-aș vota: spune că vrea ceea ce vreau și eu, dar dacă nu iese în alegeri (ce, te pui cu tîlharii ăștia, de-ți fură votul înainte ca tu să ajungi la urnă)? Și rămîn tot cu **tovarășii**?".

Așa e. Dar eu n-am ce-i răspunde unui astfel de „cetățean": apoi nu-i pot „face" memorie cuiva care se protejează prin uitare. Să nu aștepte să-l compătimesc: „Vai, săracul, cum n-a putut el să voteze cu sine însuși!; bietul: a fost silit (?) să-l voteze tot pe Tovarășul...". Fiindcă eu nu i-am promis nimic – adevărat; nici nu l-am amenințat prin foștii-actuali milițieni, securiști, activiști – doar i-am cerut să fie el însuși; să nu mai dîrdîie și de frica de propria-i umbră. Un ins care trăiește într-un perpetuu prezent nu merită compasiune, ci eventual indiferență – asemenea indivizi nu alcătuiesc un **popor**, ci o gloată. Iar cu „membrii-plini ai gloatei" nu comunic; și nu sufăr din această pricină.

7. Brașoveanul meu prieten îmi supune părerea cuiva, a unui prieten, anume: „Sîntem poporul cu cel mai mare procent de informatori ai Securității: nu a existat familie fără turnătorul ei. Toți am fost murdăriți, pe rînd ori simultan, victimă și călău, ca la Pitești; cu toții am colaborat, mai mult sau mai puțin – de aceea n-avem dreptul să ridicăm piatra...".

Am mai auzit asta: „Toți am colaborat – mai mult sau mai puțin...", a zis Breban; „Am făcut și eu pactul cu diavolul", a explicat Pintilie, iar Pleșu a tras pe dată concluzia: „Dacă toți am fost vinovați, nimeni nu are dreptul să acuze pe altul, fiindcă sîntem nevinovați cu toții"...

Acest **toți** trebuie să ne atragă atenția, să ne pună în gardă – să ne întrebăm... **cine vorbește**?: profitorii, ei și-au vîndut sufletul pentru un pașaport, pentru un volum, pentru un apartament, iar acum pretind că **toți** au făcut... „pactul diabolic"... Dar cum îndrăznesc **profitorii** să afirme că **toți** (au profitat)? Pașaportul (cu mai multe intrări-ieșiri), apartamentul, volumul – acestea și încă altele nu fuseseră... împărțite, de ce încearcă să „împartă" doar responsabilitatea – fiindcă există una și aceea se numește: **colaborare cu Securitatea**. Nu, nu „toți" Românii sînt (au fost) informatori ai Securității; nu „toți" Românii sînt vinovați – pentru ca acum să fie („toți")... nevinovați.

Cei ce fac asemenea afirmații – ei sînt vinovați și încearcă să împartă cu alții vina.

Iubite Mihai Ursachi, ai să mă ierți pentru acest prea-lung (și prea-lat) „răspuns" – a ieșit așa pentru că, vorba strămoșului Domniei tale, lăcuitor al cinstitului Țicău: n-am avut timp să-l fac mai scurt.

Te salută cu prietenie,

PAUL GOMA

Declarație privind obiectivele și angajamentele de integrare ale României

*Realizînd că anul 1995 reprezintă **un moment decisiv** pentru definirea configurației structurilor de securitate și cooperare pe plan european,*

*luînd act de numeroasele **inițiative** în acest sens, dintre care Pactul de Stabilitate în Europa are o importanță considerabilă, și **mesaje** cum sunt scrisorile președintelui SUA, trimise în luna martie 1995 celor trei președinți ai Ungariei, Slovaciei și României, referitoare la tratatele de bună vecinătate și încheierea lor **la momentul oportun**,*

*conștiente că **demnitatea și poziția** României în cadrul comunității internaționale depind de **asumarea și respectarea** unor obligații și angajamente,*

*având în vedere că anumite **neîmpliniri** ale politicii interne, privind punerea în practică a angajamentelor internaționale ale României și **absența tratatelor de bază** cu țările vecine pot afecta securitatea și prosperitatea poporului român, interesele naționale pe termen lung,*

*și percepînd că amenințarea acestor interese a devenit iminentă, pe punctul de a crea o situație ireversibilă prin nefinalizarea Tratatului româno-ungar, în cadrul Pactului de Stabilitate **la momentul oportun**,*

Următorii semnatari afirmă:

*1) Necesitatea ca România să respecte **întocmai și cu bună-credință** angajamentele internaționale luate de-a lungul timpului: Carta ONU, pactele și celelalte convenții internaționale, documentele Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa, ale Consiliului Europei, ultimele înțelegeri rezultînd din statutul de asociere la Uniunea Europeană și cel de partener asociat ai Uniunii Europei Occidentale, ca și înțelegerile convenite în cadrul Parteneriatului pentru Pace cu NATO;*

*2) Responsabilitatea instituțiilor reprezentative ale statului român de a promova relații de bună vecinătate cu toate țările cu care România are frontiere comune. Ei reamintesc importanța angajamentului față de cele două principii socotite astăzi fundamentale pentru stabilitatea europeană și condiții ne-negociabile pentru integrarea euro-atlantică: **respectarea frontierelor și protecția minorităților**.*

Considerînd că Tratatul de bază cu Ungaria reprezintă un pas indispensabil integrării celor două țări în Europa instituționalizată și o cerință ca acestea să-și poată dirija eforturile spre propășirea popoarelor lor, fără teama unor conflicte între ele,

Următorii semnatari

fac apel la depășirea actualului eșec al negocierilor dintre România și Ungaria. Ei insistă ca guvernele României și Ungariei să realizeze actul vital al reconcilierii cu istoria, prin:

(a) recunoașterea fermă a frontierelor;

(b) recunoașterea reciprocă a drepturilor persoanelor aparținînd minorităților română și maghiară, respectînd ansamblul angajamentelor internaționale luate în acest sens de cele două state.

Următorii semnatari

insistă asupra interpretării și aplicării obligațiilor asumate cu bună-credință. Ei condamnă manipularea opiniei publice, prin prezentarea de informații false sau trunchiate, cum este campania dusă împotriva Recomandării 1201 (1993), a cărei respectare a făcut obiectul angajamentului ferm al României la intrarea în Consiliul Europei. Reconfirmarea Recomandării 1201 prin votul Adunării Parlamentare din 26 aprilie 1995 nu face decît să demonstreze preocuparea și consecvența Consiliului Europei în promovarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor aparținînd minorităților naționale. Acest document asigură persoanelor aparținînd minorităților naționale garanțiile esențiale ale identității lor, respectînd cadrul constituțional al fiecărui stat. Următorii semnatari condamnă acele formațiuni și acea presă care se pretează la demagogie naționalistă, creînd imaginea unui conflict de interese între România și Europa instituționalizată, cu efecte fatale pentru mentalitatea publică, politica externă a țării și viitorul societății românești.

Următorii semnatari

amintesc că prioritatea absolută a României este participarea efectivă a României la promovarea valorilor Consiliului Europei și integrarea țării în structurile euro-atlantice: UE, UEO și NATO. Ei sunt gata să ceară factorilor responsabili ai statului ca aceștia să-și îndeplinească obligațiile pe care și le-au asumat și urmează să și le asume în continuare pentru ca dezideratul integrării să devină o realitate. Conștienți că participarea României la viața Europei instituționalizate introduce obligații, nu numai drepturi, ei își afirmă voința să sprijine acele acțiuni în plan politic și guvernamental care au ca obiectiv integrarea și să promoveze în mass-media valorile, principiile și realitățile la care țara noastră are dreptul firesc să aspire, la acest sfîrșit de mileniu.

Gabriel Andreescu – Redactor-șef adjunct, revista „22"; Sorin Antohi – profesor, Facultatea de Istorie, București; Marcian Bleahu – Ministru, 1991–1992; Pavel Câmpeanu – Director, Centrul Independent de Studii și Sondaje; Mariana Celac – Vicepreședinte, Uniunea Arhitecților; Doina Cornea – filolog; Dorana Coșoveanu – critic de artă; Andrei Cornea – filozof, Institutul de Studii Orientale; Eva Gyimesi – filolog; Smaranda Enache – Președinte, Liga Pro-Europa; Gabriel Liiceanu – Director, Editura Humanitas; Dan Manoleli – Președinte, Fundația pentru Societatea Civilă; H.-R. Patapievici – Director, Institutul de Studii Germanice; Dan Perjovschi – artist plastic; Szokoly Elek – Președinte, Centrul Multicultural; Gáspár Sándor – Președinte, Uniunea Zariștilor Maghiari din România; Marian Țuțea – Președinte, Pro-Democrația; Laurențiu Ulici – Președinte, Uniunea Scriitorilor; Sorin Vieru – profesor, Facultatea de Filozofie, București; Renate Weber – Centrul de Studii Internaționale

ION MIRON DAMIAN
ALEGERI PREZIDENȚIALE ÎN FRANȚA

Jacques Chirac – președintele Franței

După două tentative nereușite, în 1981 și 1988, Jacques Chirac, liderul neogaullist și primar al Parisului, a fost ales duminică al 5-ea președinte al celei de-a 5-a Republici Franceze. Cu 52,64% din sufragii, candidatul dreptei franceze se plasează în fața socialistului Lionel Jospin, care nu obține decît 47,36%. Devansat de acesta din urmă cu ocazia primului tur de scrutin de acum două săptămîni, Jacques Chirac a profitat în cele din urmă de voturile favorabile obținute atunci de premierul Edouard Balladur, de candidatul naționalist Phillippe de Villiers și de o parte din voturile Frontului Național, partidul extremei drepte franceze, condus de Jean-Marie Le Pen. Cifra absenteiștilor, 20,3% din populația cu drept de vot, reprezintă un record nemaiîntîlnit de 26 de ani.

Logica electorală a primului tur și-a spus cuvîntul. În urmă cu două săptămîni, cele trei drepte franceze, cea moderată, cea naționalistă și cea extremă, obțineau 60% din voturi, în timp ce stînga și extrema ei nu realizau decît un scor de 40%. Din acest punct de vedere însă, victoria finală a lui Jacques Chirac, 62 de ani, are un gust amar. Scorul său, 52,64%, demonstrează că o parte din electoratul francez de dreapta l-a „trădat". Fără îndoială că printre acești „trădători" se află o parte din alegătorii de extremă dreaptă, simpatizanții lui Jean-Marie Le Pen. „Trădători" care, chiar dacă au votat în proporție de 45% cu Chirac, au preferat, în mare parte, să se abțină de la scrutinul de duminică sau chiar să voteze cu... socialistul Lionel Jospin. Pe cît de paradoxală pare această afirmație, ea este pe atît de explicabilă. Într-adevăr, candidatul stîngii promitea, în caz de victorie, introducerea unei doze de scrutin proporțional. O mană cerească pentru lepeniști, care astfel ar fi putut eventual pătrunde în hemiciclul Parlamentului. La ora actuală, legea electorală franceză se bazează pe scrutinul majoritar. Această „pierdere" a electoratului de extremă dreaptă reprezintă însă și un avantaj pentru noul președinte, care astfel nu devine, deocamdată cel puțin, tributar liderului Jean-Marie Le Pen.

Alesul dreptelor franceze, nu al francezilor

Alți potențiali „trădători" s-ar putea afla în tabăra premierului francez Edouard Balladur. Ei sînt alegători care au încercat eventual să contracareze candidatul „mai puțin european" al acestei curse prezidențiale. Într-adevăr, atitudinea sinusoidală a liderului neogaullist vizavi de Europa și viitorul ei nu mai reprezintă un secret pentru nimeni. În sfîrșit, succesul candidatului RPR (Adunarea pentru Republică, partidul lui Chirac) este pătat și de mediocra participare a francezilor la votul de duminică. Noul președinte devine astfel mai degrabă alesul dreptelor franceze decît cel al francezilor. Scăzînd numărul absenteiștilor, Chirac a fost ales în cele din urmă doar de 42% din francezi, cel mai slab scor realizat de un președinte în ultimii 26 de ani (în 1969, Georges Pompidou fusese ales cu 58,21% din sufragii, însă numărul celor care s-au abținut a fost de 31,15%). Cu toate acestea însă, rezultatul final al lui Chirac este mai bun decît cel obținut de președintele centrist Valéry Giscard d'Estaing în 1974 (50,81%) sau de cel al lui François Mitterrand în 1981 (51,76%).

Cele 20,84 procente obținute la primul tur de scrutin reprezintă și ele cel mai mic scor realizat vreodată de un președinte al celei de-a 5-a Republici Franceze. Lipsa de popularitate a „personajului" Chirac continuă deci să persiste. Într-adevăr, cifrele primului tur definesc electoratul personal al candidatului. Victoria finală a liderului neogaullist nu-i va da deci dreptul de a face orice de acum încolo. Așa s-ar putea rezuma cifrele de duminică. „Schimbările" promise de-a lungul întregii campanii electorale de candidatul Chirac vor trebui puse în practică cît mai repede cu putință, pentru a evita ceea ce simpatizanții de stînga numesc „cel de-al treilea tur social".

Cursa cu obstacole a candidatului Chirac

Perseverența lui Jacques Chirac a dat deci în cele din urmă roadele mult dorite. Ca și predecesorul său, François Mitterrand, pentru noul președinte a treia încercare a fost cea bună. Liderul neogaullist a parcurs o adevărată cursă cu obstacole pînă la consacrarea de duminică. Din noiembrie 1994, momentul anunțării candidaturii sale, și pînă în februarie anul acesta, Jacques Chirac era dat de toate institutele de sondaj marele învins al cursei prezidențiale. Favoritul acelei perioade se numea Edouard Balladur, colegul de partid al primarului capitalei. Însă candidatul Chirac a știut să treacă peste această perioadă nefastă – este adevărat, modificîndu-și în mod radical discursul politic. Creatorul și fostul șef al celui mai important partid din Franța (este vorba, firește, de RPR) a încercat și, după rezultatul final, a reușit să se prezinte drept „candidatul schimbărilor" în fața „imobilului" său „prieten de 30 de ani", Edouard Balladur, candidat nefericit al acestui scrutin prezidențial. De altfel, pentru a atrage o parte din electoratul centrist care simpatiza cu premierul francez, Jacques Chirac a prezentat un program cel puțin ambiguu pentru un reprezentant al dreptei. Socialul, vîrf de lance și temă de bază a partidelor de stînga, a fost amplu preluată de candidatul neogaullist. „Social-democrația" campaniei lui Jacques Chirac a fost, bineînțeles, amestecată cu teme de liberalism american, pentru a atrage electoratul tradițional de dreapta. A rezultat un program politic pe care probabil mulți nu au reușit încă să-l înțeleagă prea bine.

Un nou curent social-democrat

Victoria candidatului Chirac rămîne incontestabilă. Să mai notăm însă că acest scrutin prezidențial, chiar dacă defavorabil candidatului socialist Lionel Jospin, 57 de ani, a permis celui mai mare partid de stînga să revină, am putea spune în forță, pe scena politică franceză. Cei 14 ani de mitterrandism, conjugați cu o criză economică la care, fără îndoială, au contribuit și diversele guverne socialiste, dar nu numai ele, preziceau zile negre pentru Partidul Socialist. Logica rezultatelor nefaste obținute de PS la ultimele scrutinuri (deruta electorală la legislativele din 1993, idem la europenele de anul trecut) a fost însă infirmată de scrutinul de duminică. Dinamica politică a lui Lionel Jospin în urma scorului său din primul tur de scrutin (23,3% și primul loc în finală) prezicea chiar o eventuală victorie a acestuia pe 7 mai. N-a fost să fie așa, iar visătorii s-au trezit la realitate. După doi ani de carantină, socialiștii pot însă răsufla ușurați și pot spera la zile mai bune. În urmă cu doar o lună, finala prezidențială nici nu lua în considerare participarea candidatului socialist. Însă scorul obținut de Lionel Jospin prefigurează nașterea unui curent social-democrat francez. O generație nouă de politicieni de stînga, impusă de candidatul socialist, și-a făcut apariția pe scena politică, rupînd contactele cu „elefanții" erei Mitterrand.

Socialiștii resuscitați, dreapta divizată între balladur-ieni și chirac-ieni arată o realitate crudă, iar dificultățile nu vor lipsi. Septenatul noului președinte Jacques Chirac începe greu. Stilul, ritmul și dorința sa de a întreprinde cît mai repede reformele, „schimbările" promise, sînt tot atîtea elemente care vor fi esențiale pentru a marca succesul sau insuccesul președintelui. Dizolvarea Parlamentului (dominat de dreapta și centriști) și noi alegeri legislative i-ar permite lui Chirac să obțină o majoritate mai mică, dar mai fidelă pentru următorii 5 ani. O va face sau nu? Rămîne de văzut în următoarele săptămîni. Măsuri concrete în favoarea luptei împotriva șomajului, problema locuințelor sociale, problema celor excluși din societate, bugetul pentru 1996 sînt tot atîtea chestiuni care vor trebui să fie rapid rezolvate de echipa condusă de viitorul prim-ministru francez (probabil actualul șef al diplomației franceze, Alain Juppé), care va fi numit peste o săptămînă de noul președinte. Primele 3 luni ale mandatului prezidențial reprezintă, așadar, testul pentru a măsura capacitatea lui Jacques Chirac de a pune în practică schimbările anunțate de luni de zile în campania electorală.

Paris, 9 mai 1995

ECONOMISIȚI PÎNĂ LA 33% ABONÎNDU-VĂ DIRECT LA REDACȚIE

ABONAMENTE TRIMESTRIALE CU REDUCERE

reducere 14% cu ridicare de la redacție numai 4.500 lei!
reducere 11% cu expediere prin poștă numai 5.000 lei!

SPECIAL pentru pensionari, cadre didactice, elevi, studenți, foști deținuți politici și veterani de război:

reducere 33% cu ridicare de la redacție numai 3.500 lei!
reducere 29% cu expediere prin poștă numai 4.000 lei!

Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat poștal suma corespunzătoare, pe adresa: *Revista "22", cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10, București.*
Adeverințele (talon de pensie, adeverințe școlare etc.), valabile un an, se expediază pe adresa: *Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, București*, cu specificarea pentru *Serviciul de Difuzare*.
Abonamentele se pot achita și la sediul redacției.

Abonamentele cu reducere sînt sponsorizate de Asociația EST-LIBERTES

CITITORII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista "22" depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la **Banca Comercială Ion Țiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12**: (pentru **dolari** în contul 4020253230, pentru **mărci** în contul 4020253231, pentru **franci francezi** în contul 4020253235, pentru **lire italiene** în contul 4020253234) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (**money order**) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

	1 an	6 luni	3 luni	
– zona europeană:	80 $	40 $	20 $	sau echivalentul în orice monedă convertibilă.
	140 DM	70 DM	35 DM	
	500 FF	250 FF	125 FF	
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT	
	56 £	28 £	14 £	
– SUA, Japonia, Australia:	100 $	50 $	25 $	

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Redactor-șef: GABRIELA ADAMEȘTEANU; Redactori-șefi adjuncți: RODICA PALADE (societate, cultură); GABRIEL ANDREESCU (politic, filosofie, știință); Director artistic: DAN PERJOVSCHI; Secretar tehnic de redacție: ALEXANDRU CIRIP; Societate: OANA ARMEANU (șef serviciu); Politic: CEZAR PAUL-BĂDESCU; Secretar general de redacție: LAURA TOMA; Corectură: RADU DOBÂNDĂ; Procesare text: FLORIAN TOROPOC; Difuzare: MIRCEA IONESCU (șef serviciu), IOAN CONDOR, VLAD VIERU, CONSTANTIN ȘATALA; Gestiune: CORNELIA NICULAIE, ADELA BULGARU; Secretariat, difuzare: CRISTINA POPA; Fotoreporter: IULIAN PUIU. Rubrici permanente: ANDREI CORNEA, EMIL HUREZEANU, N.C. MUNTEANU, HORAȚIU PEPINE, ILIE ȘERBĂNESCU (comentariu politic și economic), RALUCA STROE-BRUMARIU (parlament), MARIAN CHIRIAC (săptămîna politică, revista presei), CEZAR BALTAG (istoria religiilor), H.-R. PATAPIEVICI (eseu), DAN C. MIHĂILESCU (cronică literară), ERWIN KESSLER (cronică plastică), ADRIANA TUDOR (lumea).
Corespondenți: IOAN MUȘLEA (Cluj), DANIEL VIGHI (Timișoara), DINU MIHAIL (Chișinău), WILLIAM TOTOK (Berlin), ADRIAN NICULESCU (Milano), ION MIRON DAMIAN (Paris).
Tehnoredactare computerizată: „22". Tipărit la FED
Manuscrisele nepublicate nu se restituie
Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08.
ISSN-1220-5761